

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

PEDAGOGICKÁ FAKULTA

KATEDRA SPECIÁLNÍ PEDAGOGIKY

HISTORIE A SOUČASNOST DOMOVA PRO ZRAKOVĚ POSTIŽENÉ
PALATA

(the History and Present of the Home for visually impaired people Palata)

ZPRACOVALA: Radka Procházková

VEDOUCÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE: Doc. PhDr. Lea Květoňová, Ph. D.

PRAHA 2010

PROHLÁŠENÍ

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci na téma Historie a současnost Domova pro zrakově postižené Palata vypracovala samostatně s použitím odborné literatury a pramenů, uvedených na seznamu.

31. března 2010

Radka Procházková

PODĚKOVÁNÍ

Děkuji tímto Doc. PhDr. Lee Květoňové, Ph.D. a Mgr. Evě Švecové za cenné připomínky a rady při vypracování bakalářské práce.

ANOTACE

Bakalářskou práci na téma Historie a současnost Domova pro zrakově postižené Palata, jsem pojala jako komplexní výpověď. Tu jsem rozdělila do tří částí, které se zabývají vždy konkrétní oblastí.

První část jsem věnovala historii domova, kde uvádím například důležitá data, osobnosti, zakládací dokumenty, metody práce s chovanci, ale i financování ústavu či politické vlivy, jenž ovlivňovaly život obyvatel a personálu.

Druhá část je soustředěna na současný chod Palaty. Zmiňuji zde kupříkladu cíle a poslání domova, podmínky přijetí klienta, ale také současné metody práce s klienty, nadstandardní aktivity nebo též organizační strukturu či zcela zásadní rekonstrukci budovy.

Ve třetí části jsou uvedeny kazuistiky, které jsem rozdělila do čtyř kapitol – zrakové postižení, dětství, dospělost a stáří. Zkoumané klientky Palaty se liší typem postižení, jelikož jedna je nevidomá od dětství, druhá od seniorského věku a třetí má specifickou kombinaci, je hluchoslepá. Každá kazuistika je tedy jedinečná a originální.

ANNOTATION

My bachelor's thesis on the History and Present of the Home for visually impaired people Palata has been conceived as a complex statement. I divided it into three parts, each of them dealing with specific areas.

The first part is dedicated to the history of the home. I mention not only important dates, persons, foundation documents, methods of working with inmates but also financing of the institution or political interests which influenced the life of inhabitants and staff.

The second part is focused on contemporary run of the Palata. I talk about the objectives and tasks, conditions of acceptance of clients, as well as current methods of work with clients, above standard activities, organizational structure or entirely fundamental reconstruction of the building.

In the third part I deal with case studies, which I divided into four sections – visual impairment, childhood, adulthood and old age. Palata surveyed clients differ in the type of disability, whereas one has been blind since childhood, the other since old age, the third has a specific combination, she is deaf-blind. Each case report is unique and original.

OBSAH

PROHLÁŠENÍ.....	2
PODĚKOVÁNÍ.....	3
ANOTACE.....	4
ANNOTATION	4
ÚVOD	7
1. HISTORIE DOMOVA PRO ZRAKOVĚ POSTIŽENÉ PALATA.....	9
1. 1 OBDOBÍ RAKOUSKA – UHERSKA	9
1. 2 OBDOBÍ KOLEM 1. SVĚTOVÉ VÁLKY	14
1. 3 OBDOBÍ PO 2. SVĚTOVÉ VÁLCE.....	16
2. SOUČASNOST DOMOVA PRO ZRAKOVĚ POSTIŽENÉ PALATA.....	21
2. 1 SENIORSKÝ VĚK A ZRAKOVÉ POSTIŽENÍ.....	21
2. 2 ČINNOSTI DOMOVA PRO ZRAKOVĚ POSTIŽENÉ PALATA	22
2. 3 SOUČASNÝ CHOD A PERSONALISTIKA DOMOVA	34
2. 4 REKONSTRUKCE OBJEKTU	36
3. KAZUISTIKY.....	37
3. 1 A. P.....	37
3. 2 V. K.	43
3. 3 M. S.....	47
3. 4 SHRUTÍ KAZUISTIK	53
ZÁVĚR	56
SEZNAM LITERATURY	58
INTERNETOVÉ ZDROJE	58
SEZNAM PŘÍLOH.....	59

ÚVOD

Když jsem se přibližně před rokem rozhodovala, jakou oblast ze speciální pedagogiky si zvolím pro svoji bakalářskou práci, tyflopédie byla mým hlavním favoritem. Je to oblast, která je mi blízká již od dětských let. Právě kolem 11. roku života, jsem začala nosit brýle, jelikož mi byla zjištěna myopia. Každým rokem mi bylo přidáváno více a více dioptrií, čili zrak se mi postupně zhoršoval. Možná právě tento fakt mě přiměl ke konečnému rozhodnutí. Proto jsem se rozhodla pro oblast tyflopédie neboli oftalmopedie. Chtěla jsem si prohloubit znalosti z tohoto oboru, zjistit zvyšující se rizika očních vad/poruch a úrazů, vyvarovat se chybám, kterých se lidé bohužel dopouštějí, aj.

Téma Historie a současnost Domova pro zrakově postižené Palata, mě na první pohled zaujalo. A to z důvodu, že jsem o tomto zařízení sice slyšela, nicméně jsem o něm neměla téměř žádné informace, ba ani jasnou představu. Proto to pro mě byla svým způsobem výzva, jak poznat něco nového, získat informace, ale především zkušenosti z praxe.

Bakalářskou práci jsem si tedy rozvrhla do tří částí, kterým jsem se postupně věnovala.

První částí je chronologicky řazená historie domova. Zde jsem rozčlenila jednotlivé kapitoly do tří období. Jedná se o období Rakouska – Uherska, následuje doba kolem 1. světové války a uzavírá ji období poslední, tj. po 2. světové válce. V jednotlivých částech jsem se zaměřila na významné osobnosti, data, jakým způsobem byla Palata vedena, jak se zacházelo s chovanci/klienty, které metody práce se uplatňovaly, atd. Čerpala jsem z dostupných materiálů, jež se k historii Palaty vztahovaly. Bohužel se mi nepodařilo nahlédnout do archivu, kronik domova.

Druhá část je věnována současnosti Palaty. Zde je úsek rozdělen do čtyř částí. Nicméně ty se od sebe značně liší. Úvodní kapitola je věnována problematice stáří v kombinaci se zrakovým postižením. Zařadila jsem ji z důvodu specifik, které seniorský věk a zrakový handicap přináší. Dále pokračuji v kapitole o metodách práce s klienty, čili jsem rozebrala jednotlivé terapie a aktivity domova. Nechybí zde ani

poslání i cíle Palaty či podmínky k přijetí. Předposlední částí je současný chod domova a jeho personalistika. Uvádím jaký druh zaměstnanců v domově pracuje, jak jsou odborně školeni nebo jaká je struktura Palaty. Díky soustavné praxi přímo v areálu Palaty, jsem měla možnost denní režim zažít na vlastní kůži, projít si oddělení, terapie, komunikovat s klienty i personálem, zkrátka poznat pravý život domova. V uzavírací, čtvrté části jsem se věnovala oblasti rekonstrukce Palaty. Je to významná událost, jenž pomohla ke zlepšení života místních obyvatel a personálu. Podařilo se objekt rozšířit a zmodernizovat. Do této části jsem vložila i obrázkovou dokumentaci. Stejně jako u historické kapitoly jsem čerpala z dostupných materiálů.

Ve třetí části jsem se zabývala kazuistikami. Vybrala jsem si tři rozdílné ženy, které získaly zrakovou vadu buď v dětském věku nebo naopak ve stáří. Dokonce jedna z nich má speciální kombinaci, konkrétně se jedná o hluchoslepotu. Jim jsem pokládala okruhy otázek, jenž se týkaly jednotlivých etap života, a ať už přímo nebo nepřímo souvisely s jejich handicapem. Dá se říci, že se strohé otázky pro bakalářskou práci proměnily v milé povídání a vyprávění někdy až neskutečných příhod.

1. HISTORIE DOMOVA PRO ZRAKOVĚ POSTIŽENÉ PALATA

1. 1 OBDOBÍ RAKOUSKA – UHERSKA

MYŠLENKA DOMOVA PRO SLEPCE

Uběhlo téměř 122 let od založení Domova pro zrakově postižené Palata. Roku 1888, a to přesně 25. listopadu se v Praze sešla valná hromada Spolku Spořitelny české – Böhmische Sparkasse, která jako svůj vlastenecký akt založila právě tento dům. A zároveň to bylo jubilejné schváleno k 40. výročí vlády samotného císaře. Nesl tudíž název na počest již zmíněného císaře Františka Josefa I., Francisco Josephinum. Název Palata přijal až o mnoho let později.

Byla to myšlenka založit zaopatřovací ústav pro slepce neschopné výdělků a vzdělání, kteří byli chudí. Jeho předchůdcem byl v Praze jiný ústav, a to Klárův, jehož zakladatelem a též nositelem názvu byl A. M. Klár, který zprvopočátku pracoval jen s dětmi, nikoliv právě s dospělými. (Zeman, 2008)

Smýkal (1995) uvádí, že v Praze byl založen ústav pro práce neschopné nevidomé, nazvaný Fransisco-Josefinum.

POZEMEK A JEHO MINULOST

V těchto dobách byla Spořitelna česká největším finančním domem, čili disponovala velkým finančním kapitálem, a tudíž tedy mohla investovat do vzniku tohoto objektu. Koupila usedlost číslo 110 Palata s 12 hektary polí, pastvin a rybníčkem. Bylo to na jižním svahu Prahy – Smíchova, s výhledem na tehdejší Hybšmanku, Pernikářku, Fialku, Plátenici, Hřebenku, Klamovku a pláň Strahova, kde později vyrostl sokolský stadion.

Za vlády Václava IV. a Vladislava Jagellonského byly tyto svahy zdrojem vína, takže mluvíme o poměrně rozsáhlých vinicích. Odtud je i sám název Palata, a to od římského pahorku Palatinum, kde stávaly paláce.

V 17. století tyto pozemky patřily Janu Theodoru Sixtovi z Ottersdorffu, jenž byl synem spisovatele, právníka a historika Sixta z Ottersdorffu, dále také politika, kterého stíhal protihabsburský odboj. Šel ve stopách otce, kdy byl málem popraven mezi 21 českými pány v roce 1621 na Staroměstském náměstí. Díky jeho vlivným příbuzným

byl tohoto ušetřen a z českých zemí byl vyhnán. Tím pádem mu byl zabaven i nemalý majetek, který zde měl, včetně pozemku vinice Palata.

Poté byl ve vlastnictví jezuitského řádu až do roku 1773, kdy ho císař Josef II. zrušil. (Zeman, 2008)

REALIZACE STAVBY DOMOVA

Roku 1891 se začalo stavět a po roce a půl byla stavba dokončena. Hlavním architektem a autorem byl Alois Elhenický, který též navrhl jatka v Holešovicích. Zároveň byl politikem, přesněji řečeno starostou Smíchova. Odpovědným stavbyvedoucím byl ředitel rady Spořitelny české, architekt Alfred Kirpal. Ten se poté stal prvním ředitelem Ústavu pro zaopatřování slepců Francisco Josephinum.

Zeman (2008) dále uvádí, že projekt byl připravován pro 86 chovanců. Jednalo se tedy o renesanční stavbu, jednopatrovou, palácovitěho typu, s kaplí, s dvěma křídly (pro muže a pro ženy), oddělením pro nemocné, ložnicemi, umývárny, koupelnami, záchody. Samozřejmě také s dalšími místnostmi, jako byla společenská místnost, knihovna, hudebna, kuřárna, jídelna a také s prostory pro ubytování personálu. Součástí byly i výtahy.

ZAKLÁDACÍ LISTINY A FINANCOVÁNÍ CHODU PALATY

Bez zakládacích listin by žádná budova nemohla vzniknout, čili i v případě Palaty tomu takto bylo. Roku 1893 byly v reprezentačním sále Spořitelny české, dnes sále pro nejvýznamnější události Akademie věd České republiky, schváleny a podepsány tyto dokumenty.

Darovací listina, ve které se uvádělo, že Spořitelna česká daruje ústavu 800 000 zlatých. Přičemž 300 000 zlatých stál pozemek, statek, stavba budovy, její zařízení, výsadba i oplocení zahrady. Větší část byla složena v cenných papírech na správu a údržbu.

Dále Stanovy Ústavu pro zaopatřování slepců Francisco Josephinum, které určily program a účel zařízení. Jmenujme některé z nich, například poskytovat bezplatnou péči chudým dospělým, výdělků a vzdělání neschopným slepcům. Nevylučovaly ani ty, kteří si péči zcela nebo částečně chtěli hradit. Tím ovšem zanikl prvotní účel domova, jenž byl azylem chudých. Dále také stanovy určovaly pravomoci a

složení vedení. Kupříkladu předsedu Kirpala, zástupce R. M. Klára a další jako byl advokát, vládní rada, univerzitní profesori, dvorní dodavatele, kurátora, aj.

Členové 9-ti členné správní rady svými podpisy stvrdily nejdůležitější dokument, a to Nadační listinu Ústavu pro zaopatřování slepců Francisco Josefinum.

Také byly schváleny pravidla každodenního chodu ústavu, tzv. Domácí řád. Poté bylo nutné připravit podmínky pro přijímání nových chovanců. Zde bylo potřebné doložit svou totožnost (rodným nebo domovským listem), osvědčení o chudobě, lékařské vyšetření, že dotyčný byl výživy i vzdělání neschopen (pro stáří nebo tělesnou/duševní vadu), dále, že byl očkovan proti neštovicím, že byl nezhojitelný na obě oči slepý, atd. (Zeman, 2008)

Ve Smýkalovi (1995) se dozvídáme informaci, že v Praze byl založen zaopatřovací ústav Palata.

SPOLUPRÁCE RODINY KLARŮ S PALATOU

Jedním ze zakládajících členů Palaty, byl Rudolf Maria Klar (1845 – 1898). Byl to právník, úředník, hejtman a hlavně, což je pro nás v této souvislosti nejdůležitější, byl ředitelem Klarova ústavu pro zaopatření a zaměstnání dospělých slepců v Čechách. Dále organizoval systémově péči o nevidomé, a byl v 19. století nejvýznamnějším odborníkem v tomto odvětví, dnešní tyflopédie/oftalmopedie. Co se týče jeho konkrétních bodů práce, důležitým mezníkem byly roky 1874, 1884 a 1894, kdy se věnoval sčítání slepců a nevidomých. Toto číslo vždy po 10 letech stoupalo. To ho dovedlo k myšlence pro vůbec první evropský sjezd učitelů slepců. Datoval se rok 1889 a byl svolán do Prahy. Smýkal (1995) uvádí, že v Praze byl první Den učitelů slepců. Při této příležitosti byl uspořádán kongres rakouských učitelů nevidomých. Mezi další novinky, které zavedl bylo například založení mateřské školy pro nevidomé děti, dále umožnil školákům z Klárova ústavu pokračovat v navazujícím studiu, a to vyučení řemeslu. Bylo to zcela zásadní rozhodnutí, jelikož právě vyučení či vzdělání, třeba v oblasti hudby umožňovalo slepcům možnost uplatnit se v životě, a hlavně být schopen sebezaopatření. Těm, kterým se tento krok nepovedl, měl právě možnost uchýlit se do Palaty, jenž tento program nabízela.

Důležité byly též roky 1897 a 1898. Právě v roce 1897 byla při Klarově ústavu pro nevidomé v Praze otevřena mateřská škola, jako dlouho jediná v českých zemích. Rok poté (1898) byl založen Spolek pro podporu slepých v českých zemích.

V podstatě celá linie rodiny Klárů svůj život zasvětila právě práci se slepými nebo na oči chorými. Dědečkem již zmíněného R. M. Klára byl Aloys Maria Klar (1763 – 1833). Ve Smýkalově knize se píše u roku 1763, že se narodil A. Klar, propagátor a organizátor péče o nevidomé. Stál u vzniku dvou pražských ústavů pro nevidomé (na Hradčanech a tzv. Klarův).

V řadě profesí, mezi nimiž můžeme jmenovat, že byl profesorem na gymnáziu v Litoměřicích, přednášel klasickou literaturu, ba dokonce se stal děkanem filozofické fakulty v Praze. Nicméně opět pro nás nejdůležitějším bodem jeho života, bylo to, že se stal spoluzakladatelem Hradčanského ústavu slepců. Přesný název zní takto: „Soukromý ústav pro výchovu a léčení na oči chorých a chudých slepých dětí.“ To se datoval rok 1807.

Smýkal (1995) opět uvádí toto datum jako rok, kdy v Praze byl založen výchovný vzdělávací ústav pro nevidomé. S přípravou jeho otevření se začalo již koncem roku 1806. O 15 let později založil vlastní soukromý ústav, který nesl název Ústav pro zaopatřování a zaměstnání dospělých slepců v Čechách.

Dalším členem klanu Klárů, byl jeho syn Paul Aloys Klar (1801 – 1860), který se svou manželkou Karolinou Marií, právě pokračovali v odkazu jeho otce. Za jeho „vlády“ prošel ústav všemi úskalími a dostal se do všeobecného podvědomí veřejnosti. V roce 1844 se vybraní chovanci nastěhovali do budovy Pod Bruskou, na dnešním Klárově. Jeho postavu řadíme k významným osobnostem národního obrození, jelikož svou zásluhou vydával almanach Libussa a byl spolupracovníkem Jungmanna či Hanky. (Zeman, 2008)

Smýkal (1995) píše, že 10. 7. 1801 se narodil Paul Alois Klar, první ředitel zaopatřovacího a zaměstnávajícího ústavu pro nevidomé v Praze. Po svém otci, zakladateli tohoto ústavu, vybudoval zařízení, které doplnilo činnost ústavu pro nevidomé na Hradčanech.

Dále také uvádí, že 1838 byl rokem, kdy se ústav v Praze na Hradčanech se konečně dočkal nového umístění v paláci na Loretánské ulici.

DENNÍ REŽIM NA PALATĚ V DOBĚ RAKOUSKA - UHERSKA

Je nutné podotknout, že tyto změny, které byly započaty v péči o zrakově postižené, byly zcela zásadní a přelomové. Do této doby se o tyto lidi nikdo nestaral a péče se dá označit jako minimální či nulová. Proto se ani nemůžeme divit, že v prvních

10-ti letech byl počet přijímaných až dvojnásobný. Paradoxem bylo, že s počty nových chovanců už ale nerostl počet těch, kteří se o ně starali!

Začátky na Palatě byly téměř až idylické, jak popisuje ústavní duchovní Franz Endler. (Zeman, 2008) Tamější život probíhal mile, dobrosrdečně, jako jedna velká rodina. Byl napůl světský, ale i napůl klášterní. Velkou výhodou byl v areálu park, jenž umožňoval chovancům trávit volné chvíle v krásném prostředí. Muži i ženy mohli využívat společenské místnosti s klavírem, harmoniem, orchestrionem či dalšími hudebními nástroji. Také navštěvovali zdejší kapli. Na druhé straně nebylo zcela ideální ubytování chovanců. Měli totiž ložnice po 20 lůžkách, což si v dnešní době již ani neumíme představit.

V 6:00 až v 6:30 byl budíček, jenž zněl údery zvonu. Před snídaní byla modlitba, poté se klienti volně pohybovali a čekali na signál zvonu, jenž je svolával k předčítání novin, nejdříve v německém jazyce, poté v českém.

Modlitbou opět začínal i končil oběd, a po něm následoval volný program. Kdo chtěl věnoval se odpočinku nebo šel na procházku do již zmíněného parku.

Odpoledne ženy popíjeli kávu, muži kouřili, hráli se společenské hry a diskutovalo se nad různými tématy. Oblibu si našlo odpolední zpívání. Pokud se konaly nějaké významné události, jako třeba svátky, masopusty, poutě, aj., tak byla na programu dne taneční zábava.

Den se uzavíral večerí s modlitbou, následovala pobožnost. Dále kdo chtěl věnoval se vypravováním různých příběhů nebo se uložil ke spánku. Nakonec následovalo ohlášení nočního klidu.

Dalo by se říci, že to byl víceméně učiněný ráj, jelikož kdyby zrakově postiženým lidem nebyla poskytnuta právě tato možnost, nikdy by tento způsob života nezažili. (Zeman, 2008)

NÁVŠTĚVA CÍSAŘE FRANTIŠKA JOSEFA I. NA PALATĚ

V Zemanově knize (2008) čtenáře informují, že jedním z významných dnů Palaty, byl samotný příjezd císaře Františka Josefa I. Tohoto dne se účastnila celá řada lidí, kteří v té době byly jedni z nejdůležitějších. Byli to umělci, církevní hodnostáři, členové panovnické rodiny a mnoho dalších. Samozřejmostí bylo přinést nějaký dar, jenž měl buď finanční nebo duchovní hodnotu. Byla to jak se patří velká sláva. Špalíry lidí, obrovské davy, prostě každý chtěl být u této události. Zpravodajské deníky

popisovaly každý císařův krok. Sice v areálu ústavu strávil něco málo přes 20 minut, za to místní chovance a personál to velmi obohatilo a zvýšilo sebevědomí. V podstatě se dá říci, že to pro samotnou Palatu byla dobrá reklama, jelikož laická i odborná veřejnost dostala opět další informace. Není tajemstvím, že pro Spořitelnu českou to byla obrovská pýcha!

1. 2 OBDOBÍ KOLEM 1. SVĚTOVÉ VÁLKY

FINANCOVÁNÍ CHODU DOMOVA

Po dobu od založení Palaty, nad ní držela pomyslnou ochranou ruku již několikrát zmiňovaná Spořitelna česká. Sice dalších investovaných 50 000 korun bylo od Spořitelny záslužné, nicméně to nemohlo pokrýt veškeré náklady na provoz. Ovšem jednou z vůbec nejhorších existenčních dob, byl již první rok světové války. Bylo to dáno především zpožděním dodávek potravin a dalšího denního materiálu.

Tvrdým zásahem byl i rok 1917, kdy zemřel císař František I. Opět se tu obrací Domov Palata na svého ochrance, a to Spořitelnu českou. Avšak ani ona není finančně bezedná. Tento stav rozhodně vedl k odmítání dalších zájemců o péči a také šetření na všem, co bylo v lidských silách možné a únosné, například se v ložnicích topilo částečně vyhřívanými kamínky. To, co bylo pozitivní, byla víra vedení Palaty v obrat.

Nicméně byly i měsíce, kdy ústav potřeboval i jinou podporu, a tím byl stát. Respektive to byla pomoc od ministerstva zahraničí. Jednalo se o částečný pronájem místností pro ukrajinské studenty. Po odchodu těchto studentů, se částka již nevyplácela.

Nakonec to byla zase mecenášská Spořitelna česká, která dotovala chod a hladký průběh Palaty. Za 20 let republiky investovala do ústavu přes 1 200 000 korun!

PRVNÍ REPUBLIKA NA PALATĚ

Změny, které po založení republiky, tedy dne 28. října 1918, nastaly, byly poměrně výrazné. V první řadě to byl sám název, kdy z původního Francisco Josephinum, se posunulo na Ústav pro zaopatřování slepců na Smíchově u Prahy. Druhou, a to již podstatnější změnou bylo složení chovanců. Přibýlo mnoho německého

obyvatelstva. Došlo tedy k dvojazyčné komunikaci, a to české a německé. Naštěstí toto dvou národní soužití nevyvolávalo výrazné negativní projevy.

V roce 1919 se stal novým předsedou K. Kletetschka, ředitel Righofferových závodů na Smíchově. Ani za jeho doby nedocházelo k žádné diskriminaci mezi Čechy a Němci. Tohoto roku v Praze byl založen spolek Česká ústřední péče o slepé. (Smýkal, 1995)

STRASTI A HROZBY, ALE I DARY PRO CHOVANCE

Jedním z mnoha problémů, kterým Palata musela čelit byla výstavba tzv. středobělohorské silnice. Tato spojovací komunikace měla vést přes pozemek, a to přesně přes zahradu. Bylo dilematem, jak tento krok diplomaticky vyřešit. Na jednu stranu by z prodeje pozemku Palata dostala peníze, což by se velmi hodilo. Na stranu druhou by tato komunikace zcela narušila ráz a chod zdejšího domova. Naštěstí tehdejší magistrát pochopil úskalí navrhované trasy a vyřešil to ve prospěch ústavu. Silnice vedla okolo objektu.

Ale nebyly to jen časy, kdy chyběly peníze, nastávaly problémy. Byly to i časy, kdy lidská solidarita a pomoc byla ještě na dobré úrovni. V zástupu různých, ať už malých či velkých dárců uvádí Zeman (2008) alespoň některé z nich. Z těch větších to byly například státní a zemské úřady, ministerstva, kabinetní kancelář prezidenta republiky. Z finančních domů to byla Česká spořitelna, Živnobanka, Bankovní dům Petschek či občanská záložna na Smíchově. Dále k nim patřily Ředitelství státních loterií, Českomoravská Kolben-Daněk, Poldina huť a mnoho dalších. Tyto dary byly obvykle v peněžité částce. Nicméně Palata dostávala i věcné dary, jako kupříkladu mýdla, kávu, cukry, čokoládu, noviny, husu atd. od malých živnostníků nebo občanů. Na kulturní vyžití chovanců myslelo i Národní divadlo a Nové německé divadlo, jenž posílalo nevidomým volné vstupenky. Bezplatné zubní ošetření poskytoval MUDr. Svátek.

PRAVIDLA ŘÁDOVÝCH SESTER (ŠEDÉ SESTRY A SESTRY DOMINIKÁNKY)

Po 1. světové válce se v ústavu mnoho změnilo. Každý měl jiné představy, co by se dalo upravit, či jak každodenní i budoucí chod přeměnit. Bohužel rozdílnost těchto

názorů by vedla ke zmatku a nepokoji, vedení se rozhodlo nasadit řád a pravidla. Jasným nástrojem pro realizaci byly řádové sestry. Stalo se tak v roce 1928, kdy nejdříve nastoupily Šedé sestry a po nich sestry dominikánky.

Z počátku jejich vstup do domova nebyl vítán. Chovanci se k nim chovali hrubě, agresivně a dělali vše pro to, aby sestry měly co nejvíce práce, klidně i té zbytečné. Sestry toto jejich jednání tiše přecházely, věnovaly se své práci a věřily v lepší obrat. (Zeman, 2008)

Pro zlepšení atmosféry a klidnému životu pro všechny strany, jak tedy chovance, tak i personál, se vypracoval v roce 1931 nový Domácí řád. Na něm se právě podílely i sestry. Nicméně jejich některá nařízení byla až absurdní. Třeba jako to, že styk mezi oddělením ženským a mužským je téměř vyloučen či vlastně povolen jen v době od 8:00 do 12:00 ve venkovních prostorách. Nebo podávání piva byla určeno jen s povolením ředitele a jeho prodávání bylo též okleštěno. Avšak i přes protesty se řád uchytil a všechny strany se s ním sžily. Práce sester byla úspěšná. Též roku 1931 při Deylově ústavu pro nevidomé v Praze byla otevřena hudební škola. (Smýkal, 1995)

1. 3 OBDOBÍ PO 2. SVĚTOVÉ VÁLCE

TĚŽKÉ ČASY NA PALATĚ

Neklid, strach a obavy z neznámého se dotkly i obyvatelů Palaty na podzim 1938, kdy z nedalekého stadionu na Strahově byly slyšet nepokoje před nástupem Hitlera k moci.

I samotnou Palatu čekaly negativní změny. Z nařízení německé strany se její obyvatelé včetně personálu museli vystěhovat do letních pavilónů Klárova ústavu v Horní Krči. Majetek, jak hmotný, tak i nehmotný byl „spravedlivě“ rozdělen, na příkaz samotného říšského protektora. I po tomto stěhování přichází další. A to v létě 1943, kdy si německá strana stanovila, že zdejší prostory budou sloužit jako lazaret. Tudíž se nevidomí stěhují do přeplněného Klárova ústavu, v centru Prahy. Smutnou stránkou bylo, že ne všichni chovanci a personál tuto cestu ve zdraví přežili!

Až v květnu 1945 přišlo tolik očekávané skončení války. Doposud to pro nevidomé byla nepředstavitelná hrůza, jelikož bombardování, střely, výbuchy, rány, řinčení skla, aj. se odehrávaly pod jejich okny a oni nic neviděli. Těžko se říkala slova

útěchy. Dokonce jedna z chovanek si myslela, že Bůh naděluje brambory. Až 10. května 1945 se v ústavní kapli konala slavná děkovná služba Boží, při které se po letech zapěla národní hymna, Kde domov můj. Neuvěřitelné se stalo skutečností. Měsíc po konci války se původní obyvatelé nastěhovali zpátky do Palaty. Bylo jasné, že úklid a odstranění škod, způsobených bojem, bude chvíli trvat. Nicméně odhodlání a nadšení z návratu dalo všem pracovníkům nový vítr do plachet.

V Zemanovi (2008) se píše, že když už bylo po válce a přišlo období klidu, netrvalo pro Palatu příliš dlouho. Opět se nad ní rozprostřel černý mrak v podobě stěhování. Tentokrát to bylo z vůle Ministerstva ochrany práce a sociálních věcí, kteří je chtěli odsunout do pohraničí, do libereckého chorobince. Nejvýraznější bojovnicí byla Eliška Hořejší, od dětství nevidomá, prošla Hradčanským i Klárovým ústavem, učila slepé děti v Deylově ústavu a byla též členka slepeckého hnutí. Rozesílala dopisy významným státní institucím, ministerstvu, angažovaným politikům, ale i samotnému prezidentu, Edvardu Beneši. Nicméně její argumenty, které byly velmi citlivé, věcné a pravdivé, váhu příliš neměly. Až výrok, že maršál Stalin má o slepce postaráno, začal hýbat politickou společností. Ještě poté padaly návrhy, že by se obyvatelé Palaty mohli přestěhovat jinam, třeba do Terezína, Rumburka, Mladé Boleslavi, atd. Ale nakonec situace vyšla ve prospěch chovanců a personálu, čili k žádnému stěhování nedošlo.

Rok 1945 byl i vyplněn ve Smýkalově knize (1995) poměrně značně. Třída pro šetření zraku v Praze, založená roku 1943 se rozšířila. Vzniká tak národní škola pro slabozraké. Dále byla obnovena za okupace zakázaná činnost Spolku českých učitelů nevidomých. Také zajímavou informací tehdejší doby byla ta, že slepecká knihovna v Praze na Vysočanech byla zničena bombardováním. Historie slepeckého hnutí byla tak připravena o množství vzácných písemných pramenů a dokumentů.

POVÁLEČNÁ LÉTA PROBÍHAJÍCÍ V DOMOVĚ

Ačkoliv únorový převrat roku 1948 přinesl občanům Československa změny. Na Palatě se prožívalo jedno z vůbec nejkřidnějších období. Nedá se říci, že by politické „prsty“ nezasahovaly do dění a chodu domova, ale všechno probíhalo v rámci možností. Je pravdou, že se střídalo dosazování vedení Palaty, ale vždy to bylo v mezích přijatelnosti. Ať už byl v čele Palaty kdokoli, řádové sestry zůstávaly. Dokonce jsou zařazeny do stejného mzdového sazebníku jako sestry civilní.

Toho roku na základě nového školského zákona byl u nás při ústavech pro nevidomé zřizovány národní a tzv. střední školy se samostatným vedením. (Smýkal, 1995)

Jelikož celý objekt Palaty spadal pod úřad Ústředního národního výboru hlavního města Prahy, „musely“ se dodržovat socialistické akce. Různé svátky, výročí, besedy, aj. byly na programu jako v celém tehdejším Československu. I zdejší účast byla velká. Obyvatelé domova v hojném počtu navštěvovali i místní kapli. Velmi silně prožívali Vánoce a Velikonoce. Docházelo i k velmi absurdním situacím, jako třeba k přesazení stromu do jiné části zahrady, z důvodu parkování autobusů po dobu první spartakiády.

Smutným koncem byl rok 1956, kdy tehdejší režim stál proti církvi, a tudíž sestry necivilního charakteru musely odejít. I přes protesty chovanců a zbylého personálu se situace neobrátila. Zanechaly po sobě ohromný kus práce, obětování a velkou část svého života. (Zeman, 2008)

Nicméně rok 1956 nebyl pouze negativní. Například Státní pedagogické nakladatelství v Praze začalo vydávat speciální učebnice pro nevidomé. V mnohých se objevuje snaha po reliéfní ilustraci. Nebo též na učňovské škole pro nevidomé v Praze byly zahájeny kurzy pro těžce zrakově postižené telefonní manipulanty. (Smýkal, 1995)

PROMĚNY PALATY V 70. LETECH

V první řadě dostala Palata nový název, a to Ústav sociální péče pro nevidomé dospělé v Praze 5 – Palata.

V druhé řadě přijímá nový organizační řád. Do této doby se vystřídal několik ředitelů, kteří na své pozici byly vždy nejdéle 3 roky.

Třetí a nejméně šťastnou bylo odebrání statku č. p. 110, který Palatě náležel od jejího vzniku. Dům byl zpočátku určen pro zasedání vedení, dále jako ubytování personálu a později jako objekt pro mentálně postižené. Toto pracoviště se nazývalo Denní psychiatrické sanatorium Horní Palata a spadalo pod Všeobecnou fakultní nemocnici v Praze na Karlově náměstí.

Čtvrtou změnou v pořadí byl problém s personálem. Po již zmíněném odchodu sester dominikánek, musel nastoupit nový, civilní. Nicméně péče o handicapované lidi, navíc v pokročilém věku nebyla a stále není snadná. Ne, každý zdravotník byl na tuto

práci připraven. Smutným bodem byl i honorář, který neodpovídal míře výkonu! Avšak s novým vedením se tato situace nakonec výrazně zlepšila.

Pátou činností, která doposud nebyla na programu, byly různé hlášení, výkazy, statistiky, porovnání atd., které si žádaly vrchní orgány státní správy v období tzv. normalizace.

Šestým významným krokem kupředu bylo zlepšení ubytování zdejších lidí. Z původních dvaceti chovanců na jeden pokoj značně ubylo. Počet se snížil na čtyři, maximálně pět obyvatel na jednu místnost.

Poslední, sedmou změnou, byl návrat řeholnic z Kongregace Šedých sester řádu sv. Františka roku 1972. Za jejich období plynul život v Palatě klidně a pravidelně. Přesně tak, jak by to mělo být. (Zeman, 2008)

METODY, PRÁCE A PÉČE O KLIENTY

V době, zhruba před 20 až 30 lety, datujeme jako počátky tzv. arteterapie či ergoterapie na Palatě. Jedná se o druhy terapií, které jsou založené na manuální práci klientů. Arteterapie je zaměřená především na výtvarnou oblast, jako je malování, kreslení, aj. Kdežto ergoterapie je zaměřená hlavně na běžnou, každodenní činnost, čili třeba balení předmětů do krabiček, třídění látek, atd. V dnešní době jsou tyto terapie na týdenním programu domova. Nicméně v jejích počátcích tomu takto nebylo. O klienty se pečovalo standardní zdravotnickou či nemocenskou péčí. Jejich osobní rozvíjení v podstatě nebylo. Proto, když pracovníci klienty zapojovali například do třídění prádla, plnění krabiček čajů či léků, tak se mezi nimi strhl pomyslný boj. Každý klient chtěl pomáhat a zapojovat se. Především pocit vlastní užitečnosti, byl tím nejdůležitějším. Došlo to dokonce tak daleko, že se musely vypsát jednotlivé pořádníky, aby se zdejší obyvatelé spravedlivě střídali. Pokud bylo třeba některého z nich „pokárat“, zákaz činnosti byl tím trestem.

Postupně se tyto práce zařazovaly častěji, jelikož jednak personálu ubyla práce a mohli se věnovat dalším činnostem, a jednak to psychicky i fyzicky posilovalo samotné klienty. To, že mohli někde vyřídit vzkaz, vyřídit nějakou činnost, pomoci s tím a tím, bylo velmi záslužné pro všechny strany. Ovšem zapojovali se pouze tací, kteří na to měli síly. Dodnes se tento model práce uplatňuje.

Další významnou činnost, na které se místní obyvatelé podíleli, byla zábava. Ať už ji můžeme myslet v jakémkoliv směru. Nadaní jednotlivci v oblasti hudby se podíleli

na hudebním doprovodu při táborácích, oslavách narozenin a svátků, Vánocích, Velikonocích, výročí atd. Dále čtení pro ostatní, či výtvarné aktivity, které zdobily a stále zdobí interiér Palaty. Ale třeba i taneční zábavy. To, že se každý směl podílet svým kouskem na nevšední události bylo úžasné. (Zeman, 2008)

PŘEVRAAT V DOMOVĚ PO ROCE 1989

Typické pro změnu doby byla i samozřejmě změna názvu. Ten zněl poměrně široce: „Ústav sociální péče Palata Národního výboru hlavního města Prahy“.

Většina zasvěcených lidí tenkrát věřila, že dojde k plánované rekonstrukci celého objektu. Předělají se velké pokoje na menší, intimnější, se sociálním zařízením. Dále že vznikne kavárnička, jídelna i pro diabetické klienty, výtahy pro snadnější pohyb, rehabilitační oddělení, dílny pro arteterapii, kuchyňka, zahrada s okruhem pro chodce a vozíčkáře, záhony pro drobné pěstování zeleniny i květin, hudební terasu apod. Nicméně opak byl pravdou.

Mělo se začít 1. listopadu 1992, zdálo se, že nic nebrání v realizaci projektu. Jenže objevil se zcela zásadní spor. Členové magistrátu si chtěli prosadit, že budova Palaty by mohla sloužit jako národní integrační centrum pro zrakově postižené. Myšlenka to byla sice hezká, nicméně co by se stalo s doposud úspěšným chodem domova!

Dále se v Zemanově knize (2008) uvádí, že spor se dostal až tak daleko, že před koncem roku 1993 doputoval až do parlamentního výboru. Mezitím byla z osobních důvodů na Palatu uvalena finanční kontrola, která neprokázala nic špatného. Nicméně dosavadní ředitelku bylo prostě třeba odvolat! Na to se všichni zaměstnanci podepsali na petici proti Radě městského zastupitelstva hlavního města Prahy. Dále se připojilo vyjádření obou národních slepeckých organizací, tj. České unie nevidomých a slabozrakých a Společnosti nevidomých a slabozrakých v ČR. Upozorňovali, že by se mohlo jednat o likvidaci ústavu a přeměnu v „hotel“. Emotivní kauza se dotkla už i laické veřejnosti. Jak ta, tak i média se postavili za nevidomé. Až zima 1993 přinesla pozitivní obrat. Poslanecká sněmovna vyslyšela názory obou stran a rozhodla ve prospěch Palaty. Zároveň apelovala o spolupráci Palaty a Magistrátu. Nic tedy nestálo v cestě a rekonstrukce mohla začít.

2. SOUČASNOST DOMOVA PRO ZRAKOVĚ POSTIŽENÉ PALATA

2. 1 SENIORSKÝ VĚK A ZRAKOVÉ POSTIŽENÍ

PROBLEMATIKA STÁŘÍ V KOMBINACI SE ZRAKOVÝM POSTIŽENÍM

U Wienera a Rucké (2006) se o seniorech mluví následně. Důsledky ztráty zraku v tomto věku již většinou nebývají tak emočně vypjaté, převažuje stesk a lítost. Velmi často je zde i řada sekundárních zdravotních problémů, které mnohdy omezují více, než samotné postižení zrakové. Periferní inervace je většinou již značně horší, takže jemná hmatová práce je značně obtížná, typické je i minimální používání kompenzačních pomůcek – většinou jsou odmítány jako „příliš složité“.

Je třeba počítat s celkově nižší adaptabilitou, s problémy v oblasti stability, sluchu i paměti. Typické je i podceňování vlastních možností a významu vlastní osobnosti („to já už nezvládnu“, „na mě už nezáleží“, „to už není pro mě“, ...). V oblasti praktických činností převažuje tendence k jisté pasivitě a spoléhání na pomoc rodiny či pečovatelské služby (což je však v tomto věku obvyklé).

Přesto je možno celou řadu věcí vyřešit. S ohledem na vysoký věk klientů je třeba zaměřit se na ty činnosti, které přinášejí okamžitou úlevu nebo radost. Velmi důležité je přizpůsobení technik pohybu možnostem takto postiženého člověka a ovládnutí vlastního bytu a okolí (zaměřit se na známá či důležitá místa, která přinášejí uspokojení). Je třeba vysvětlit nutnost zcela jiného pohybu po bytě, kolem zdí či nábytku, nikoli volným prostorem, a alespoň s náznakem spodního bezpečnostního držení. Dále je třeba podotknout, že takto získaná jistota znovu probouzí životní vitalitu a motivaci k řešení vzniklého problému.

Určitou komplikací, s níž je nutno ve většině případů počítat, jsou léty zažitá stereotypy („ale já jsem chodil vždycky tudy“, „já to vždycky dělala takhle“). Tady je na terapeutovi, aby dokázal taktně vysvětlit, proč to teď musí být jinak (ale je třeba počítat s tím, že se to podaří jen výjimečně, nebo po dlouhé době).

Dalším drobným problémem, který je třeba si uvědomit, je to, že terapeutovy návštěvy jsou časem chápány spíše jako společenská událost a vyplnění volného času. I zde je velmi důležité (a také nikterak jednoduché) tuto vazbu uvolnit ve chvíli, kdy už není co učit.

Finková a kolektiv (2007) uvádí toto období trochu z jiného úhlu. Co se týče starších zrakově postižených osob, zde je stáří vymezováno obdobím po 60. – 65. roce a dále. Tito lidé většinou odcházejí do důchodu. Zrakové postižení často přichází právě s věkem, například časté poruchy akomodace. Tito lidé mají občas tendenci upadat do pasivity.

Velkým pomocníkem v překonávání zrakového postižení jsou mimo jiné i nestátní neziskové organizace. Jako příklad takovéto organizace lze jmenovat například Tyflocentra. Posláním těchto organizací je vytváření a poskytování služeb sociální péče pro nevidomé a slabozraké občany. Jedná se o služby a činnosti, které vedou k nezávislosti, zdokonalují kvalitu života, podporují společenské i pracovní uplatnění s cílem dosažení integrace zrakově postižených osob do běžné společnosti. Dalším vybraným významným pomocníkem je občanské sdružení SONS (Sdružení osob nevidomých a slabozrakých). Posláním této organizace je hájit zájmy nevidomých a jinak těžce zrakově postižených občanů, poskytovat konkrétní služby vedoucí k integraci takto postižených občanů do společnosti.

Každé postižení působí podle toho, jak daný jedinec prožívá „to své“ postižení, jak toto prožívání na něj působí, jaká řešení dané situace se jeví jako vhodná eventuálně použitelná, a jak tyto způsoby řešení ovlivňují právě osobnost daného jedince.

2. 2 ČINNOSTI DOMOVA PRO ZRAKOVĚ POSTIŽENÉ PALATA

CÍLE A POSLÁNÍ DOMOVA

Posláním Palaty je poskytování komplexní péče osobám se zrakovým postižením a handicapovaným občanům, udržení jejich plnohodnotného života, rozvíjení schopností a zvyšování soběstačnosti s důrazem na individuální přístup. Vytváření prostředí pro naplňování individuální potřeb, přání a očekávání obyvatel domova.

Dále nabízí sociální služby, které jsou celoročním ubytováním (bydlení, stravování, pomoc v péči,...), výuku prostorové orientace a sebeobsluhy, terapeutické služby, kontakty s prostředím, uplatňování práv, zdravotní služby, psychologickou a logopedickou péči, základní poradenství, fakultativní služby a ostatní služby.

V domově je k dispozici ordinace praktického lékaře a dalších specialistů, kadeřnictví, pedikúra, kondiční masáže, švadlena, kiosek a doprava osobním automobilem. (www.palata.cz, propagační leták)

Předmětem činnosti Palaty je dle zřizovací listiny poskytování pobytových služeb osobám, které mají sníženou soběstačnost z důvodu zrakového postižení, jejichž situace vyžaduje pravidelnou pomoc jiné fyzické osoby a zároveň poskytování stravování klientům a závodního stravování zaměstnancům.

Palata má dále dle zřizovací listiny vymezenou tuto doplňkovou činnost - pronájem nebytových prostor, hospodářská činnost při organizování a poskytování sociálních služeb, hostinská činnost, masérské služby, ubytovací služby, pronájem pozemků, provádění zahradních a parkových úprav. (Výroční zpráva 2009)

PODMÍNKY PŘIJETÍ KLIENTA

Sociální služba je určena pro osoby se zrakovým postižením (úplnou nevidomostí, praktickou nevidomostí nebo těžce slabým zrakem), dále zejména pro osoby s trvalým bydlištěm na území hlavního města Prahy a také pro osoby minimálně se středně těžkou závislostí na pomoci druhých osob, podle §8 zákona 108/2006 Sb. Měli by hovořit buď česky nebo slovensky.

Není určena osobám se zdravotním stavem vyžadujícím poskytování ústavní péče ve zdravotnickém zařízení, dále s akutní infekční chorobou, bez zdravotního pojištění nebo jejichž chování z důvodů duševní poruchy by narušovalo kolektivní soužití s osobami se zrakovým postižením – zejména se jedná o osoby se syndromy těžké a hluboké demence, s poruchami osobnosti, projevujícími se agresivním a antisociálním chováním, osoby se závažnými psychotickými poruchami (např. schizofrenií, trvalou schizotypální poruchou s bludy), osoby s depresivními poruchami nálady se sebevražednými tendencemi, osoby s poruchami intelektu na úrovni středně těžké a hluboké mentální retardace, osoby s poruchami intelektových funkcí na úrovni střední mentální retardace v kombinaci s dalšími závažnými tělesnými onemocněními nebo pohybovými postiženími), dále s parazitární chorobou, s tuberkulózou, s pohlavní chorobou v akutním stadiu, nebo zneužívající alkoholu nebo jiných návykových látek a neprodělaly léčbu, která by tyto návyky odstranila. (www.palata.cz)

Pro nově příchozí klienty je k dispozici adaptační skupina, která je zařazena vždy na pátek odpoledne, a je pomyslnou tečkou na závěr týdne. Tato skupina se zaměřuje na aktuální dění, probírají se tedy věci/události, které je trápí nebo naopak je potěšili, co by si přáli, co se odehrálo, atd. Je to čas vyhrazený pro vyjádření svých tužeb a bolestí. Každý klient má svůj prostor a možnost vyřešení svého aktuálního problému či radosti.

TERAPIE A AKTIVITY NA PALATĚ

Veškeré terapie a aktivity, které pro místní klientelu připravili jednotliví pracovníci, jsou dobrovolné a volitelné. Čili záleží čistě na nich, zda na jednotlivé skupiny dorazí či nedorazí. Obvyklý počet účastníků na těchto hodinách je přibližně 6 klientů. To je optimální číslo, kdy se dá individuálně věnovat každému z nich. Z tohoto důvodu jsou některé terapie zařazeny vícekrát do týdne, aby se všichni klienti vystřídali. Program je opravdu bohatý, každý den, od pondělí do pátku, je na výběr z několika činností. Tudíž nehrozí, že by se klienti nudili nebo neměli, co na práci, pokud se chtějí zúčastnit. Nyní tedy přistupme k jejich přiblížení a pojďme si říct, co tyto aktivity znamenají a jakým způsobem probíhají.

Kondiční cvičení podle B. Kose a Z. Válové (1977) je všeobecné rozvíjející cvičení nebo soubor vědecky zdůvodněných, přesně zaměřených a přesně prováděných, převážně analytických cvičení, která záměrně přispívají k vypěstování návyku správného držení těla, která mohou působit na růstové a funkční nedostatky organismu a pomáhat udržovat optimální fyzickou kondici. Má čtyři hlavní úkoly.

Prvním je přecházet růstovým vadám nebo je napravit, vyrovnávat a usilovat o harmonický růst, což odpovídá konstruktivnímu významu.

Druhým je vytvářet základ všestranné procvičenosti a zdatnosti. Jedná se tedy o dokonalé procvičení celého těla jako pravidelný návyk, záměrné procvičování i izolovaných svalových skupin, zvyšování kloubní pohyblivosti, zlepšení nervosvalové koordinace, činností vnitřních orgánů a působení na rozvoj dalších tělesných vlastností.

Třetím úkolem je připravovat organismus na funkčně a pohybově náročnou činnost sportovní nebo pracovní, což nese funkcionální význam.

Posledním, tedy čtvrtým úkolem je působit na rozvoj morálně volných vlastností, rozšířit znalosti o tělesné kultuře. Sem řadíme uvědomělý přístup ke cvičení, překonávání osobní pohodlnosti, vynaložení účelového volního úsilí, získání radosti z účinného pohybu, smysl pro spolupráci a odstranění pocitu méněcennosti.

Kondiční cvičení neboli všeobecně rozvíjející cvičení má v tělovýchovné praxi široké uplatnění.

Na Palatě se opakuje každé pondělí a pátek, vždy v ranních hodinách. Jedná se o cvičení v kruhu, kdy cvičitelka je uprostřed a klienti okolo ní, na židlích, vozičkách či ve stoje anebo s holemi. Cvičení je zaměřeno na protažení a posílení svalů, kloubů, hlavy a páteře, tedy na celou soustavu těla. Cviky se postupně opakují, přidává se náročnost, ale vždy s ohledem na aktuální zdravotní stav. Cvičitelka kontroluje a občas i opravuje klienty, kteří cvik neprovádí zcela správně. Zde je důležitý dohled lektorky, aby nedošlo ke zranění či zhoršení zdravotního stavu klienta. Toto cvičení pomáhá k pružnosti, ohebnosti a flexibilitě těla. Pravidelné docházení je vždy výhodou, jelikož právě trénovanost těla přináší uvolnění a radost z pohybu. Kondiční cvičení provádí pouze fundovaná cvičitelka.

Rehabilitace se v odborné literatuře odkazuje na jednu z nejznámějších metod, Ludmily Mojžíšové. Kolektiv autorů, v čele s Richardem Rokytou a právě zmíněnou Ludmilou Mojžíšovou (1992) popisují zásady správně prováděných cviků.

Doporučenou sestavu cviků pro uvolnění a posílení svalů udržujících správné postavení páteře navrhla a v roce 1985 poprvé uveřejnila L. Mojžíšová. Cviky jsou zaměřené na odstranění potíží vyvolaných funkční poruchou v oblasti krční, hrudní a bederní páteře. Celá sestava je zcela nenáročná na provedení i fyzickou zátěž a při správném provádění je značně účinná. Při vlastním cvičení je třeba dodržovat uvedené pořadí jednotlivých cviků a respektovat tyto jednoduché zásady.

První zásadou je cvičit pomalu.

Druhá zní, že při cvicích je třeba dbát na správné zapojení svalů. Cvik nesmíme provádět švihem, ale pozvolným, plynulým zapojením jednotlivých svalů.

Třetí zásadou je to, že cviky provádíme jen do příjemného tahu, tlaku nebo napětí svalů a okolních tkání. Jednotlivé cviky nesmějí vyvolat bolesti!

Čtvrtou a také důležitá zásada zní, že cvik, který se nám z jakéhokoliv důvodu obtížně provádí, raději jenom naznačíme. V základní pozici mírně napneme svaly tak, jako kdybychom se chystali cvik provést. Je-li přítomen pocit tahu nebo napětí, po

chvíli (cca 10 sekundách) cvik zvolna ukončíme. Nemáme-li pocit bolesti pak ve cviku pokračujeme zvolna až k pocitu tahu a napětí – předstupňů bolesti, opět chvíli v této poloze vydržíme, potom se zvolna vracíme do původní polohy.

Předposlední zásada podle autorů je definována takto. Mezi jednotlivým cviky ponecháváme deseti až třiceti sekundové pauzy podle obtížnosti cviku a celkového stavu cvičících.

Poslední, tedy šestá zásada se uvádí, že cviky jsou záměrně voleny tak, aby v počáteční fázi navodily uvolnění a protažení často přetížených oblastí trupu i velkých kloubů horních a dolních končetin. V další fázi, tedy po předchozím uvolnění je smyslem cviků posílení svalů, které méně používáme, a které jsou proto často oslabeny.

Uvedené zásady je třeba dodržovat, jinak se může dostavit i účinek opačný.

V domově pro zrakově postižené je cvičení s rehabilitační sestrou na programu ve středu po ránu, je z velké části podobné jako kondiční cvičení. Nicméně jisté rozdíly jsou v konkrétních cvicích a pozicích. Rehabilitační sestra přesně ví, kterého klienta, co trápí a co je třeba odlehčit a ulevit. Cvičení probíhá též v kroužku, kdy sestra sedí uprostřed, aby byla dobře vidět i slyšet. Fyzická stránka je velmi důležitá, a proto je pro zdejší obyvatelé dobré toto cvičení pravidelně navštěvovat.

Podle Neradžiče (2006) se píše, že podstatou **canisterapie** je využití psa v interaktivním léčebném procesu lidí.

Cílem je aktivizace nemocného nebo zdravotně postiženého, zlepšení jeho fyzického a psychického stavu a snížení množství užívaných léků.

V rámci léčby člověka dochází k aktivaci a mobilizaci zbytkových fyzických, psychických a imunitních schopností zdravotně postiženého. Člověk startuje pomocí přírody své uzdravování, zlepšuje vlastní tělesný a duševní stav a kontakt s lidmi. Dosud však není jednoznačně zodpovězena otázka, zda je canisterapie podpůrnou léčbou, anebo je to nový terapeutický postup.

Canisterapeutický pes je vybírán podle svých vlastností. Musí být dobře socializován a žít v těsném svazku s lidmi, musí být zdrav psychicky i fyzicky, mít dobrý sluch a čich, být tolerantní k lidem a k ostatním zvířatům. Výběr je prováděn na základě testování a odzkoušení cvičiteli a trenéry před zkušebními komisaři. Příslušené organizace vydávají certifikát canisterapeutického psa zpravidla na jeden až dva roky. Certifikát je vázán na osobu majitele psa, který musí dodržovat zásady ochrany práv zvířete (zvíře nesmí být týráno, přetěžováno a zbytečně stresováno).

Canisterapeutický pes se může na léčebném procesu podílet denně maximálně dvě až tři hodiny, terapeutická jednotka by neměla přesáhnout třicet minut. Důležitým faktorem je nálada psa a chuť věnovat se práci se zdravotně postiženými. Totéž platí o lidech. Proto zkušený terapeut, pracující s lidmi a se zvířaty, se snaží nevnučovat svou péči člověku ani zvířeti.

Canisterapii lze indikovat pro řadu rozdílných nemocí a pro různá postižení. Například pacienti s poruchami srdečního rytmu a s vysokým krevním tlakem se díky canisterapii dostávají daleko rychleji do normy než při pouhém užívání léků, stejně jako lidé trpící depresivními a úzkostnými poruchami. Psi pomáhají zlepšovat komunikaci, jemnou a hrubou motoriku a všeobecně aktivují zdravotně postiženého člověka. Využívá se jich u neurologických pacientů po mozkové mrtvici a úrazech mozku v kombinaci s řečovými vadami, u pacientů po infarktu myokardu, při Parkinsonově nemoci, u gerontopsychiatrických pacientů (hlavně s Alzheimerovou nemocí anebo u stařecké demence). Onkologičtí pacienti jsou při využití psích spoluterapeutů začleňováni do běžného života, umírají s menšími bolestmi než ti, kteří jsou izolováni v neosobních nemocničních zařízeních. U dětí s dětskou mozkovou obrnou a s poruchami chování, u osob po těžkých úrazech a u drogově závislých jsou pravidelně pozorována dlouhá období mezi recidivami.

Nejrozšířenější je využití psů ve školách, v ústavech sociální péče pro děti a seniory a v psychiatrických léčebnách. Také při ošetřování jednotlivců v domácích podmínkách službou home care jsou zaznamenány dobré výsledky.

Canisterapie se na Palatě periodicky opakuje v úterý, a to 1 týden skupinově v klubovně nebo 2. týden individuálně na pokojích. Tato velmi příjemná terapie je prováděna pomocí vycvičených psů, buď retrívrů nebo labradorů. Tito psi jsou speciálně cvičeni pro jednotlivá postižení a nebo na míru danému klientovi, pokud se má stát psem vodícím. Znatelně přínosní jsou především pro klienty, kteří mají mentální postižení.

Arteterapie ve zpracování od Šickové-Fabrice (2002) definuje tuto terapii v širším smyslu. Označuje ji jako léčbu uměním, včetně hudby, poezie, prózy, divadla, tance a výtvarného umění. Arteterapie v užším slova smyslu znamená léčbu výtvarným uměním. Dělíme ji na receptivní a produktivní.

Arteterapie receptivní je vnímání uměleckého díla vybraného s určitým záměrem arteterapeutem. Cílem je lepší pochopení vlastního nitra, poznávání pocitů jiných lidí.

Divák promítá své vlastní emoce do uměleckého díla. Může takto objevit duchovnost, životní sílu, smutek i naději. Vcítění se mění podle vnitřního zaměření diváka, ale i podle jeho momentální emocionální dispozice. Patří sem návštěvy výstav a galerií, projekce diapoitivů nebo videozáznamů spojené s rozhovory o vnímaných výtvarných artefaktech apod.

Arteterapie produktivní znamená použití konkrétních tvůrčích činností (kresby, malby, modelování) nebo intermediálních aktivit (tj. činností propojujících různá média), happeningu u jednotlivce či skupiny.

Pro naši kategorii seniorů se zrakovým postižením je vhodné ještě uvést konkrétní příklady. Ty jsou opět čerpané od této autorky.

Arteterapie se seniory popisuje prostřednictvím H. B. Langartenové. U této populace je arteterapie aplikována při cvičení krátkodobé paměti, pro posílení vědomí vlastní hodnoty, jako pomůcka rehabilitace jemné motoriky. Arteterapie pomáhá seniorům v přizpůsobení se nové životní situaci, poklesu fyzických sil, ztrátě zdraví, specifickým důchodového věku a s ním spojeným změnám v sociální i ekonomické oblasti. Hlavní strategie arteterapie se seniory jsou v práci s klientem v jeho momentálním aktuálním problému, práce technikami, které odpovídají věku klienta, a hlavně jejich vitality, flexibility, stimulovat jejich kreativitu.

U nevidomých a slabozrakých je chybějící funkce zraku kompenzována sluchem a hmatem. Je důležité, jakým mentálním sebeobrazem nevidomí disponují. Modelování z hlíny je pro nevidomé a slabozraké způsobem sebevyjádření. Nevidomí mohou vnímat předměty, které jsou větší než jejich dlaň, tak, že po nich pohybují rukou. Navzdory tomu jsou to jen dílčí vjemy, které se potom musí sjednotit do celku. Je třeba si uvědomit, že nevidomý člověk nevnímá vzdálené předměty jako menší, jak to vnímají vidoucí lidé. Hmatem vzdálené věci nemění svou velikost. Perspektiva prostoru je pro nevidomé ne prostorovou, nýbrž hodnotovou perspektivou. Zrakově postižení mají prostřednictvím arteterapie nejen možnost vnímat své okolí, ale arteterapie jim pomáhá specificky a jedinečně rozvinout jejich kreativitu. Jedním z hlavních cílů u nevidomých a slabozrakých je pomoci vybudovat celistvý obraz pomocí dílčí hmatové percepce. Terapeut učí nevidomého modelovat tak, že se nevidomý dotýká jeho rukou a spolu tak vytvářejí objekt nebo sochu.

Arteterapie se provádí v domově každé pondělí v klubovně, v podkrovní. Zde jsou klienti rozloženi podle typu práce, které se chtějí věnovat. Mohou si vybrat ze široké škály možností, např. malování, kreslení, práce s papírem, přírodními materiály, atd. I

zde se uplatňuje pod vedením terapeutky nějaké téma. Mě osobně velmi zaujala výroba vánoční výzdoby v období adventu. Tyto výrobky si klienti mohou buď vystavit u sebe na pokoji nebo putují do areálu Palaty či na nějakou mimořádnou akci.

Keramika je zařazena do plánu středy. Zde jsou klienti vedeni keramičkou, která je učí, jak které výrobky vytvářet. Většina klientů tuto terapii využívá, ale jsou i tací, kterým práce s hlínou a vodou příliš nevyhovuje. Jednotlivé výrobky jsou součástí výzdoby Palaty a nebo jsou dáni do prodeje, při různých akcích.

Ergoterapie. Její název je odvozen od řeckého slova ergon = práce a therapia = léčba. Ergoterapie je tudíž zdravotnická disciplína, která nabízí aktivní pomoc lidem každého věku, s fyzickým, psychickým či intelektovým postižením, omezujícím jejich funkční kapacitu a samostatnost. Jako terapeutický prostředek využívá specifické diagnostické a léčebné metody a postupy, které pomáhají k obnově postižených funkcí. Cílem ergoterapie je dosažení maximální možné soběstačnosti a nezávislosti (aktivní začlenění do společnosti) a zvýšení kvality života.

Cíle ergoterapie je dosáhnout maximálního stupně funkčnosti v aktivitách denního života (ADL), v pracovních činnostech a v aktivitách volného času pomocí vhodně zvolených, cílených a pro osobu smysluplných aktivit či zaměstnání, dále podporovat u osoby aktivní přístup k uchování si celkové kvality života, také zabránit vzniku handicapu u osob s disabilitou či jinak znevýhodněných osob, přispívat k integraci osob se zdravotním postižením do společnosti v rámci předpracovní rehabilitace a spolupracovat se zaměstnavateli při vytváření pracovních příležitostí pro osoby s postižením, komunikovat s odbornou i laickou veřejností a rozvoj vědecko-výzkumné a publikační činnosti.

Při hledání vhodné činnosti/aktivity, výběru činnosti je důležité, aby činnost sama o sobě měla smysl, měla by být rozvržena tak, aby klient byl schopen práci dokončit a aby ho pokud možno bavila. Aby byl ergoterapeut schopen používat aktivitu jako léčebný prostředek, musí být schopen analyzovat osobu v aktivitě, jak je aktivita běžně prováděna, pomocí čeho, kde, jak a kým. Musí vědět, co pro daného jedince znamená provádět danou aktivitu.

Ergoterapii dělíme na čtyři okruhy, a to ergoterapii cílenou na postiženou oblast, ergoterapii zaměřenou na výchovu soběstačnosti, dále oblast předpracovní rehabilitace a

poslední, ergoterapii k naplnění volného času a zlepšení celkové kondice. (Dočkal Viktor in Müller, O., 2005)

Ruční práce se v mnoha bodech ztotožňují s ergoterapií, nicméně tyto práce jsou na programu jak v úterý, středu, čtvrtek, tak i v pátek. Náplní jsou takové práce, kdy klienti posilují a zdokonalují svůj hmat, jemnou a hrubou motoriku. Jedná se tedy o práce opět s papírem, látkami, dřevem, modelínou, kameny, atd.

Košikářskou skupinu navštěvují zdejší obyvatelé každé pondělí a středu. Jak už sám název napovídá, hlavním smyslem je práce s lýkem. Kdy právě klienti samostatně či s pomocí vyrábějí krásné košíky. Ty mohou sloužit k vybavení Palaty či jako prodejní suvenýr.

Vaření je oblíbená činnost pro velkou řadu místních klientů, a proto se na ní ve středu i v pátek těší. V kuchyňce jsou jim k dispozici terapeutky, které jim připraví jednotlivé potraviny pro snadnější manipulaci a oni už podle svých fantazií a chutí připravují pokrm. Pokud se blíží významné období, je tematicky zaměřené i vaření. Například dobře vánoční se zde peklo cukroví, připravoval bramborový salát atd. Je to výborná terapie, kdy klienti rozvíjí svoji jemnou i hrubou motoriku, ale i zároveň posilují svoji sebeobsluhu.

Muzikoterapie v odborné literatuře podle Jiřího Kantora (in Müller, O., 2005) říká, že muzikoterapie je terapeutický přístup z oblasti tzv. expresivních terapií, které jsou také nazývány neverbální, umělecké nebo art kreativní terapie.

Tento pojem znamená léčení nebo pomoc člověku hudbou. Hudba byla využívána k terapii již v nejstarších datovaných obdobích lidstva, při rituálech pravěkých etnik. S hudbou jako se součástí léčby se lze setkat téměř ve všech kulturách mimoevropských národů.

Znaky muzikoterapie jsou tyto - během terapeutického procesu se využívá zvuku, hudby a hudebních elementů (rytmus, melodie, harmonie), rozvíjí se terapeutický vztah (mezi klientem a terapeutem) prostřednictvím společných hudebních zkušeností a komunikace, dále je prováděna kvalifikovanou osobou, do cílové skupiny jsou zařazeni jedinci se zdravotními a edukačními potížemi, také muzikoterapeutická zkušenost může vyvolat pozitivní změny ve všech dimenzích lidského organismu, má

uplatnění v prevenci, léčbě i následné rehabilitaci a muzikoterapeuti pracují v široké nabídce institucí, která zahrnuje vzdělávací, léčebná, psychiatrická, gerontologická a nápravná zařízení i soukromou praxi.

Mezi muzikoterapeutické cíle řadíme vnímání a pozornost, motoriku a senzomotoriku, emoce, sociální interakci, chování, komunikaci, vědomosti a školní dovednosti, relaxaci a antistresové dovednosti, volnočasové aktivity a jiné cíle (kreativitu, osobnostní růst, atd.).

Podle Pipekové a Vítkové (2001) se dozvídáme, že muzikoterapii dělíme na aktivní, při níž klient osobně hraje, zpívá nebo alespoň vytváří rytmus (například tzv. hra na tělo, zde souvisí s autobodyterapií) a také zde náleží rovněž hudebně pohybové hry). Dále na pasivní neboli receptivní či poslechovou, při níž indikovanou hudbu jedince poslouchá a vnímá.

Na Palatě probíhá vždy v úterý, středu a čtvrtek. Muzikoterapeutky na začátku klienty rozcvičí a to pomocí dýchání, vyvozování zvuků a postupně přechází k výběru písniček. Ty si zdejší obyvatelé volí podle aktuální nálady a chuti. Ovšem z více jak 80 % převládají písně veselé a krásné. Pro zpestření dávají vyučující klientům do rukou jednotlivé nástroje. To potom vznikne orchestr, který je velmi zábavný!

David Samuel (2002) uvádí, že **zlepšení nebo nabytí paměti** může znamenat objektivní zlepšení, jak to ukazují pečlivě provedené testy schopnosti vzpomenout si na jména, rozpoznat tváře nebo opakovat čísla. Podobně můžeme mít také subjektivní pocit, že naše paměť je lepší, než byla. Problémem standardních testů paměti je porovnávání. Je paměť nějakého člověka „lepší“, než byla někdy předtím, včera, před týdnem, před rokem nebo před deseti lety? Podobně, je lepší nebo horší, když se porovnává s pamětí jiných lidí stejného pohlaví, věku a žijících ve stejném zázemí? Při testování skupin lidí je ideální, když se testované osoby z tzv. „experimentální skupiny“ porovnávají s „kontrolní skupinou“ – lidmi, kteří jsou například stejného věku a vzdělání, mají shodný jídelníček, spí stejně dlouho, atd.

Žádný přístup ke studiu zlepšení paměti není ideální, protože není komplexní. Některé z proměnných se dají kontrolovat před provedením samotného testu, například hloubka a délka spánku, účinek jídla, denní doba a podmínky samotného testu, a dokonce osobnost člověka, který testuje nebo vyšetřuje. Jiné faktory se kontrolují mnohem obtížněji, například osobní problémy způsobené obavami nebo stresem. S tím souvisí zmatek, který z mnoha typů paměti je vlastně testován. Důležité je také to, jestli

rozeznáváme paměť na tváře, hudbu, slova nebo místa. Může se tedy zlepšit třeba pouze jeden typ paměti, nebo některé typy více, jiné méně.

Trénováním paměti se zabývají klienti domova v pondělí, středu a v pátek. Opět zde sedí v kruhu a to z důvodu, aby k sobě měli blíž, lépe se viděli, slyšeli a komunikovali navzájem. Základem jsou hry či práce na posílení paměti. Lektorka má připravené libovolné ucelené téma a tomu se věnují. Kupříkladu téma jídlo. Každý klient řekne jaké hlavní jídlo má rád, poté jaký zákusek, jaké pití a popř. z čeho se co skládá. Postupně další klient zopakuje ty předchozí a přidá svůj. Takhle se nabalují další a další informace, které si musí všichni zapamatovat a zopakovat. Ne, vždy je to lehké i pro trénované hlavičky! Jindy se mohou věnovat klienti doplňování různých pojmů do vět či větných spojení či například spojovat historické dvojice. Spektrum je opravdu velké. Na trhu se objevuje několik publikací, určených k trénování paměti pro různé věkové kategorie.

Možnost **práce se vzpomínkami (reminiscenci)** bychom nejen měli vzít na vědomí, ale měli bychom ji považovat za součást dobré praxe každé instituce poskytující služby starým lidem, ať už jde o seniory zcela zdravé, nebo různým způsobem nemocné a postižené, včetně těch, kteří trpí demencí. Jde o metodu užitečnou, dostupnou, snadno aplikovatelnou, která může být zdrojem radosti a potěšení pro seniory samotné i pro jejich pečovatele, příbuzné, všechny, kteří vědí, že stojí za to dát příležitost starému člověku, aby vyprávěl, a pozorně mu naslouchat.

Starý člověk především potřebuje, abychom se zastavili v pravý okamžik na správném místě, abychom mu dokázali darovat svůj čas a naslouchat jeho životnímu příběhu. Především očekává náš zájem a pozornost k jeho steskům. Možná si ani někdy neuvědomujeme, že léčíme svou osobností a způsobem naslouchání. Nejenom starý člověk, ale každý z nás potřebuje sdělit, co ho trápí, ulevit si nahlas a uvolnit tak energii, která vzniká neuspokojením životních potřeb. Jsou situace, kdy nepotřebujeme, aby nám někdo radil, dával poučení, rozhodoval o tom, co bychom měli a co neměli dělat. Jde hlavně o to, abychom byli utvrzováni v tom, že pro druhého něco znamenáme, že jsme respektováni. (Janečková, H. a Vacková, M. 2010)

Reminiscence neboli tzv. vzpomínání a obnovování vzpomínek, je vždy v pondělí, v odpoledních hodinách. Jedná se o velmi příjemnou práci s klienty. Terapeutka usadí klienty k jednomu velkému stolu, nalije kávu a hovoří se společně na zvolené téma. Tím může být třeba škola a školní zážitky. Je zajímavé kolik situací si

člověk vybaví ještě z dob, kdy byl dítě. Obdivuhodné je to hlavně u lidí s pozeňnaným věkem, 90 a více let!

Logopedická skupina se koná v úterý a pátek, vždy v dopoledních hodinách, kdy jsou obyvatelé ještě plni síly. Pod vedením logopedky se věnují konkrétním cvičením, které podporují jejich komunikaci a vše, co s ní má společného. Důležité je dýchání, správné tvoření jednotlivých hlásek, artikulace, aj. Dále je nutné trénovat orofaciální oblast, popř. odstranit zvýšenou salivaci či cokoliv jiného. Klienti jsou opět posazeni do kruhu, blízko sebe, aby komunikace mezi nimi a logopedkou byla snadnější a příjemnější. Též je možné spolupracovat s logopedkou individuálně.

Tato logopedická péče je velmi podstatná především pro klienty s afázií nebo pro ty, kteří prodělali mozkovou příhodu či úrazy hlavy. Zde je opravdu velmi důležité posílení komunikace a zdokonalení vyprávění. Program je řízen podle pravidel pro afatiky.

Biblioterapie je definována jako psychoterapeutické a léčebně pedagogické využití vhodné literatury a práce s knihou za účelem prevence, rehabilitace, nápravy a léčby závad a poruch chování a prožívání. (<http://slovník-cizích-slov.abz.cz/>)

Čtení na pokračování je velmi zajímavá činnost, jenž se odehrává v úterý. Terapeutka má knihu, již si klienti zvolí a tu čte při jednotlivých hodinách. Místní obyvatelé tím pádem nemusí používat svoje oči a přesto se dozvědí celý příběh. Jelikož se čtení opakuje každý týden, mohou se těšit, co bude v dalším pokračování.

Je zde i možnost využití knihovny v Krakovské, tzv. Macanovy slepecké knihovny. Klienti si podle seznamu vyberou a posléze objednájí tituly, o které mají zájem, a to každý 14 dní. Tyto knihy jsou na kazetách, obvykle namluvené známými herci či osobnostmi. Škála na výběr je veliká, záleží na klientech, jaký mají rádi žánr.

Kavárna se koná každé úterý, kdy se u zákusku a kávičky setkají obyvatelé domova. Někdy jim k tomu hraje pozvaná „hudba“, takže mohou i tančit. Často to bývá spojeno s oslavou narozenin některého člena domova.

Hraní pana Voldřicha bývá čtvrtky odpoledne. Kdo má zájem, může si přijít poslechnout jeho hudbu.

V pátek bývá již tradičně **mše**. Která se koná v areálu Palaty.

NADSTANDARDNÍ SLUŽBY DOMOVA

Palata má pro své klienty mnoho aktivit. Pravidelně se zde konají různé koncerty a nebo naopak klienti na ně dochází. Jsou to například koncerty Nadace Gabriel, hudba Hradní stráže, velmi oblíbení Babouci, ale i klavírní koncerty. Zdejší obyvatelé navštívili například také Karlínské divadlo, Státní operu Praha nebo divadlo Na Fidlovačce.

Často jezdí na výlety, jako třeba do Plzeňského pivovaru, na zámek Tloskovice, Konopiště, Zbraslav či Lány, do Zoo Praha, parníkem po Vltavě nebo také do středověkého městečka Tuležim, a jiné.

Chodí též na výstavy, naposledy byli na hmatové výstavě v Galerii Oliva. Konají se zde i při pěkném počasí táboráky spojené se zpěvem, grilováním masa, oslavy narozenin, výročí Palaty, atd. V prosinci se vydávají do centra Prahy na Staroměstské náměstí a užívají si atmosféry Vánoc nebo z jara období Velikonoc.

Dále také zde vychází dvouměsíčník Zpravodaj. Tento časopis je zaměřen na aktuální dění Palaty, čili na akce, které se budou konat nebo i na akce, které již proběhly. Také se zde nachází články o dění v přírodě, lidových zvycích, pranostikách, přání k svátku, ale i zajímavosti, jako třeba, které rostlinky by se daly pěstovat v zahradě Palaty.

Zcela určitě do zajímavostí bychom měli zařadit Výbor obyvatel. Je to setkání obyvatel s ředitelem Palaty, kdy se probírají různá témata. Jako jsou narozeniny, svátky, výročí, ale i aktuální dění. Hlavním bodem v posledních setkání byla již téměř dokončená rekonstrukce. (www.palata.cz)

2. 3 SOUČASNÝ CHOD A PERSONALISTIKA DOMOVA

ORGANIZAČNÍ STRUKTURA NA PALATĚ

Jedná se o příspěvkovou organizaci, jíž zřizuje hlavní město Praha.

Kapacita domova je 143 lůžek, z toho jednolůžkových 34, dvoulůžkových 38 a třílůžkových 11. Většina pokojů má vlastní sociální zařízení, čili WC, umyvadlo a sprchový kout.

Celkový počet zaměstnanců se vyšplhal na číslo 108. Jsou rozděleni podle své činnosti do 5 úseků. V prvním, tedy úseku ředitele je 7 zaměstnanců a ve druhém, tzv. A B C D je dohromady 54 zaměstnanců. Rozdělení A B C D je pro rozlišení klientů a práci s nimi. V každém patře totiž jsou části, kde bydlí jednotliví obyvatelé podle druhu postižení. Touto organizační změnou se podařilo zvýšit počet klíčových pracovníků a docílit toho, že jeden klíčový pracovník je k dispozici maximálně pro 3 až 4 klienty. On má za úkol koordinovat naplňování individuálních potřeb daného klienta. Konkrétně úsek D se specializuje na služby pro klienty, kteří kromě těžkého zrakového postižení mají další vážný zdravotní problém, vyšší stupeň demence. Součástí úseku je Denní centrum. Toto Denní centrum pracuje podle principů České alzheimerovské společnosti a používá ke své činnosti optimální evropské přístupy, které vyhovují mentalitě a zdravotnímu stavu klienta. Dále úsek zdravotní má 18 pracovníků, úsek provozní 16 a poslední, tedy stravovací úsek má 13 zaměstnanců. (Výroční zpráva 2009)

Každý rok vychází Výroční zpráva, která vypovídá o chodu domova.

VZDĚLÁVACÍ SYSTÉM PRO PERSONÁL

Palata podporuje zvyšování odborných znalostí svých zaměstnanců vysíláním do odborných kurzů. Jedná se například o Základy komunikace a doprovod zrakově postižených klientů, Standardy kvality sociálních služeb v praxi se zaměřením na roli klíčového pracovníka a individuální plánování, Inspekce kvality, Muzikoterapie, Jednání s agresivními klienty, Hygienické minimum, Stravování v pobytových zařízeních sociálních služeb a Standardy nutriční péče

Každý nový zaměstnanec absolvuje interní kurz Základy komunikace se zrakově postiženými a Základy počítače.

Vybraní odborní zaměstnanci absolvovali dále přednášku Stomické sestry, vedoucí zaměstnanci absolvovali kurzy Manažerský mix, Metody tvořivé práce, Time management či Vedení hodnotících rozhovorů.

Všichni zaměstnanci v přímé péči, vedení domova a odborní zaměstnanci absolvovali pravidelně skupinové, týmové, případně manažerské supervize.

Pro zajištění vedení úplné evidence o poskytovaných sociálních službách tak, jak to ukládá příslušná legislativa, byl zaveden nový softwarový program (Iresoft Cygnus). Jeho využívání významně snižuje časovou náročnost při vedení povinné administrativy. (Výroční zpráva 2009)

2. 4 REKONSTRUKCE OBJEKTU

Konečně došlo k situaci, kdy se mohla rekonstrukce celého objektu pomalu rozjet. Po rozhodnutí ředitele se došlo k názoru, že nejlepší cestou bude ta, když se postupně budou předělávat jednotlivé části, tzn. že rekonstrukce probíhala za běžného chodu domova.

Zvenčí je patrné již několik změn. V okolí budovy je okruh, podobný tomu, co známe z atletických stadionů. Na něm mohou volně korzovat obyvatelé Palaty, jak chodící, tak i ti, jenž jsou na vozičku. Pokud zajdou/zajedou až do konce zahrady, čeká tam na ně jezírko s rybkami i lekníny. Do očí bijící změnou a tu, kterou nelze přehlédnout, je dostavění budovy. Dříve to bylo pomyslné písmeno „E“, a nyní je spojeno, čili jakoby buď tvar číslice „8“ a nebo, což je ještě hezčí spojení, je znak pro „nekonečno“. Dále pro navození atmosféry venkovního prostranství jsou postaveny atria. Při vstupu do budovy se prochází novým, bezbariérovým vchodem.

Uvnitř objektu je opět na každém patře volný prostor, aby při nepříznivém počasí mohli klienti trávit svůj čas pohybem a procházkami. Změnily se též pokoje, kdy vznikly na jednotlivých oddělení vždy jednolůžkové pokoje s vlastním sociálním zařízením. Dále jsou zde pokoje buď dvou či tří lůžkové, s vlastním sociálním zařízením. Pro ležící obyvatele jsou obrovskou výhodou polohovací postele, které zabraňují nepříjemným souvislostem při dlouhodobém ležení. I sestrám díky různým zvedákům, vozíkům a jiným pomůckám se usnadnila a především také urychlila péče.

Zásadní rekonstrukcí prošla taktéž jídelna. Již zde nejsou umístěny dlouhé „kasárenské“ stoly jako na vojně, ale příjemné stoly pro čtyři osoby. Klienti se stravují v příjemném prostředí. V kuchyni přibýly výtahy a stroje, jako jsou myčky nádobí, chladicí boxy či přístroj na likvidaci odpadu. (Zeman, 2008)

Mezi novinky na Palatě zcela určitě patří rehabilitační komplex. Jsou to místnosti v suterénu budovy, kde se nachází tělocvična pro kondiční cvičení, ale také i místnost pro masáže. Tím, že výtah vede i do těchto končin, mohou se tam dostat i obyvatelé s těžkým pohybovým omezením. Dále tam jsou také speciální polohovací vany, jenž slouží k vodoléčebným procedurám, tzv. hydroléčbu dolních a horních končetin. Ve všech místnostech jsou umístěny žaluzie, které zaručí intimitu. Ti, jenž rádi vaří nebo se věnují keramice, mají k dispozici malou kuchyňku a vedle ní dílničku.

Celý interiér Palaty byl vymalován do příjemných domácích barev. Stěny mají teplé odstíny, jako je žlutá nebo meruňkově oranžová. Na nich visí výrobky, které si sami klienti vytvořili, ale i ty, které byly zakoupeny. Nábytek, ale i dveře jsou ve dřevě, které působí klidným a příjemným dojmem. Vůně připravujícího jídla z kuchyně, dodává pocitu, že se opravdu nacházíme v domově. Zmiňuji se o tom především z důvodu, že mě tento stav velmi mile překvapil. Když jsem šla poprvé do Palaty, myslela jsem si, že uvidím typický ústav sociální péče, jen s tou změnou, že tam budou lidé s postižením zraku. Nicméně opak byl pravdou.

3. KAZUISTIKY

Pro kazuistiku jsem si vybrala tři ženy, které žijí na Palatě. Záměrně jsem chtěla tři naprosto rozdílné, a to z důvodu, aby úhel pohledu byl vždy jedinečný. Každá ke svému postižení přišla jiným způsobem, v jiném věku a v jiném rozsahu. Každá má svůj názor na konkrétní oblasti, které jsem odkrývala. Z jejich výpovědí je patrné, že jsou všechny smířené a relativně vyrovnané se svým osudem. Nicméně patrné přístupy k jednotlivým obdobím a oblastem jsou velmi individuální.

Jejich odpovědi jsem jazykově upravila, nicméně obsah i sdělení je autentické. Pokud se ženy na některá témata více rozpovídaly, a už to hraničilo s velmi osobními zkušenostmi, které by se do práce uvádět již neměly, tuto část jsem vynechala.

Otázky jsem rozdělila do čtyř oblastí - zrakové postižení, dětství, dospělost a stáří. Některé otázky se prolínají více oblastmi, proto je již znova neopakuji. Co se týče kazuistik, uvádím je jako anonymní.

3. 1 A. P.

ZRAKOVÉ POSTIŽENÍ

Jakou zrakovou vadu má?

Narodila se jako zdravé dítě. Nicméně ve 4 letech si poranila oko nožem. Stalo se to v roce 1916, když probíhaly boje 1. světové války. Tehdy pomáhala babičce se sestrou v kuchyni krájet řepu, když v tom přišla sousedka a něco od babičky potřebovala. V nestřežené chvíli malé holčice sjel nůž a neštěstí bylo na světě. Její otec pobýval na frontě a když přijel domů, dceru odvezl na kliniku do Hradce Králové. Bylo to nutné, jelikož v té době byli dobří lékaři pouze na frontách, čili běžná lékařská péče nebyla

dostačující. Dá se říci, že její zranění se podcenilo nebo spíše zanedbalo. Následně se zachvátilo i druhé oko a ona do 6 let přišla o obě oči.

Od kolika let?

Ve 4 letech oslepla na jedno oko, v 6 letech i na druhé.

Jaký to mělo vliv na její život?

Nepamatuje si téměř vůbec jaký vliv to na ní mělo. A to prostého důvodu. Tím, že ke zranění očí přišla v raném dětství, žila s tímto handicapem po celý život. Její sestra ji brala mezi děti, hráli si společně, čili do 6 let bylo vše v pořádku. Ale zároveň dodává, že vlastně jeden zásadní vliv to mělo. A to ten, že její život šel ve stopách zrakového postižení/omezení. Kdy od útlého věku navštěvovala školy, které byly specializované. Tím pádem i výběr zaměstnání byl již předem dán.

Jak se vyrovnala s tímto handicapem?

Vždy si říkala, že se musí vyrovnat s tím, co je! Život nazývá jako „vykradený život“. Pokud to šlo, dělala věci/činnosti „po našem“, tzn. po způsobu nevidomých. Zásadní věcí, na kterou upozorňuje, je fakt, že všichni nevidomí jsou individuální. Jsou to lidé jako kteříkoli jiní. Ne každý se s handicapem vyrovná. Ale ona si to nepřipouštěla. Prostě se držela a stále drží názoru, že když chce vyžít život – musí se přizpůsobit!

Jak vnímala reakce okolí?

Individuelně. Ti, kteří ji znali, ji brali normálně. Nicméně cizí lidé ji vnímali všelijak. Což považuje za normální. Příkladá to názoru, že pokud se lidé ve svém životě nesetkali s člověkem nevidomým či zrakově postiženým, nemohou za své reakce. Neměla to těmto lidem za zlé. Avšak říká, že si nemůže stěžovat. Hlavně co je důležité, je nedělat si z těchto situací vrásky.

Nejhorší situace a nejlepší situace, které se jí díky zrakovému postižení staly?

Mezi jednu z méně šťastných událostí uvádí příběh z knihovny, kde pracovala jako vedoucí téměř celý život. Jednou takhle přišli řemeslníci do knihovny něco opravit, a když se na ní podívali, řekli, že nic neví. Brali ji jako nevidomou, čili hloupou, neslyšící, že nic neumí a kdoví co ještě. Samozřejmě, že ji to mrzelo. Ale na druhou stranu je litovala, že oni se nikdy s člověkem handicapovaným nesetkali.

Dále jmenovala příběh zrakově postižených učitelů hudby v tzv. lidušce, čili škole lidového umění. Tam rodiče dávali své děti, aby se učili například hře na hudební nástroj. Když rodiče viděli nevidomé učitele, byli dosti na pochybách, zda jejich děti právě tento učitel vůbec něco naučí. Mysleli si třeba, že si ani neumí uvařit, natož aby učili druhé.

Naopak jako nejlepší, co ji v životě potkalo, bylo hodně dobrých přátel. Měla nejlepší kamarádku právě v již zmíněné knihovně, která měla pokřivenou páteř, ale zdravé oči. Byla velice hodná, milá a přátelská. Dá se říci, že to byly její druhé oči a druhá/drahá polovička.

Co je pro ni úplně nejtěžší?

Nejtěžší situací považuje tu, když si potřebuje něco udělat a nemá okolo sebe nikoho, kdo by ji s tím pomohl. Dále jako nejtěžší rozhodnutí považuje krok do manželství. Měla strach, co ji čeká, že bude odloučena od rodičů. Čili se jednalo o běžné myšlenky, jenž probíhají hlavou snad každého z nás. Avšak tohoto kroku nikdy nelitovala. Ba naopak. Dodnes ráda vzpomíná na časy, kdy byla s manželem, jak mohli chodit do čisté a neznečištěné přírody, jak v jejím okolí bylo málo průmyslu a mnoho dalšího.

Co naopak považuje za nejlehčí?

Jednoduchá odpověď. To, co si může udělat sama.

DĚTSTVÍ

Kdy a kde se narodila?

Narodila se ve východních Čechách, v Kostelci nad Orlicí. Psal se rok 1912 a byl právě duben. Je tedy ve znamení berana.

Kde vyrůstala?

Do 6 let vyrůstala u rodičů v Kostelci nad Orlicí. Od 7 let žila po školách a v ústavech v Praze.

Do jakých škol chodila? – základní, střední, řemeslo

Prvně, tedy za války tehdejší Deylův ústav rozesílal tzv. uvědomovací listy, což znamenalo, že tato instituce informovala o své existenci. Tak tedy v roce 1919 nastoupila do Deylova ústavu, dnes je to konzervatoř pro zrakově postižené. Byla to

škola, kde se učila a věnovala se hudbě. Získala tedy vzdělání na úrovni měšťanky. Byly tam 4 třídy, do každé se chodilo 2 roky, tudíž školní docházka končila ve 14 letech.

Poté nastoupila do Klárova ústavu, kde byla tzv. příprava na život. Vyučovala se tam různá řemesla a nacházely se tam 2 oddělení, pro muže a pro ženy. Byli tam jak mladší lidé, tak i starší. Učili se tam například ruční práce jako je pletení, háčkování, aj. Tím se zjistilo, jaký kdo má hmat. Pokud se jednalo o zhoršený hmat, tito lidé byli vyučeni v kartáčnické dílně. Naopak ti, co měli dobrý hmat, učili se pletení na stroji. Tím prošla i ona. Bohužel se vždy jednalo o nesamostatnou práci, kdy sice nějaké úkony vykonávala sama. Nicméně dozor mistrové nezmizel. Strávila tam 3 roky svého života, ale pro ni tato práce neměla budoucnost.

Tím, že se tam učila hudbu pro zábavu, udělala si státní zkoušku z klavíru. A od roku 1934 měla aprobaci soukromé učitelky hudby. Chlapci se vyučili například v rohožkářské dílně, košíkářské dílně nebo též v kartáčnické dílně.

Měli tam mnoho kulturního vyžití. Jmenovala některé z nich, jako například koncerty a různé zábavy.

Poté byla 2 roky doma. S manželem a jeho maminkou žili v Kamenici nad Lipou. Nastala válka a oni museli tyto časy prostě přežít. Manžel, ač měl degeneraci očního nervu, pracoval jako učitel německého jazyka, jenž byl velmi populární. Používal běžné učebnice, nicméně četl s lupou. Během války onemocněl chřipkou, která se mu proměnila v chrlení krve a v roce 1944 náhle zemřel. Sice mamince s chodem domácnosti pomáhala, ale byl čas odejít. Vrátila se tedy do Prahy, kdy ženy buď pracovali jako švadleny a nebo vařily v bohatých domácnostech.

Nakonec se usídlila v knihovně, v Krakovské 21, v Praze, kde strávila krásná léta. Tím, že se naučila Braillovo písmo, tak i přepisovala některé knihy. Dále spolupracovala se Svazem invalidů. Měla tedy možnost setkat se s různými lidmi a nabrat mnoho cenných zkušeností.

Kolik měla sourozenců?

Měla jednu sestru, a to o 14 měsíců starší.

Jaký byl vztah s rodiči?

Rozhodně vztah uvádí jako výborný. Vzájemně si rozuměli. Její rodiče byli hodní a starostliví. Tatínek byl inteligentní, ale kvůli chudým poměrům nemohl studovat. Co je

velmi důležité, že pro ni měli pochopení. Menší zádrhel byl s babičkou, jelikož byla starší generací, a hlavně se s tímto handicapem nemohla úplně vyrovnat. Ačkoliv o tom před ní nemluvila, považovala to za svou chybu. Avšak tento postoj se dozvěděla až o mnoho let později.

Jaké byly vztahy s vrstevníky?

Uvádí je jako dobré. Ale idylické nebyly. Alespoň ne s těmi, kteří neměli zrakovou vadu. Nejhorší byly její návraty domů na prázdniny. Odcizila se prostředí, ve kterém vyrůstala, odloučila se od domova, a tudíž tamější kamarádi ji už tolik nebrali. Ovšem v Deylově ústavu se setkávali jak chlapci, tak s dívkami. Poznala tam svoji životní lásku, svého manžela, jenž měl zbytky zraku.

Jaké měla zájmy?

Bavili ji ruční práce. Dále hudba, kterou miluje dodnes - klasiku, vážnou, romantikou, ale i lidovou. Zkrátka to musí být hudba, která hezky zní. Jejím velkým koníčkem byla literatura, kde ji nejvíce oslovila česká tvorba, jako Rais, Jirásek, Baar a další. Jako zásadního koníčka celého života označuje rozhlas. Mluví o něm jako o celoživotním příteli, díky němuž získala přehled o světě jako takovém. Dnes je jejím společníkem i zvuková knihovna.

DOSPĚLOST

V jaké oblasti pracovala?

Pracovala celý život v knihovně. Přesně to bylo od září 1946 do prosince 1972. Od té doby je v důchodu. Spolupracovala též s již zmíněným Svazem invalidů.

Kolik let?

Vychází to na 26 let.

Kdy se vdávala?

Svatbu měla v srpnu roku 1936, v Kamenici nad Lipou.

Kolik má dětí?

S manželem se po vzájemné domluvě dohodli, že z důvodu zrakových vad bude lepší, když děti mít nebudou. Nakonec toto rozhodnutí se i potvrdilo jako správné, jelikož její

manžel poměrně brzy zemřel. A v době tvrdých podmínek války, by byla výchova dětí, pro ženu se zrakovým handicapem zcela jistě velmi náročná, ba existenčně hraniční.

STÁŘÍ

Jak prožívá stáří se zrakovou vadou?

Prožívá ho stejně jako mládí. S tím rozdílem, že bydlí jinde. Pokud se pohybuje mezi stejně handicapovanými lidmi, nemá pocit, že by vnímala svůj úděl nějak zvláštně.

Kdy přišla na Palatu?

Psal se rok 1994, což bude skoro 16 let. Ze začátku bydlela na pokoji ve 3 lidech. Nicméně již 15 let se bydlí s kamarádkou.

Jak dlouho zde je?

V lednu zde oslavila 16 let života.

Jaké zde má vztahy s personálem?

Označuje ho jako dobrý, říká, že si na nic nemůže stěžovat. Ví, že každý člověk je individuální osobnost, tudíž tento fakt respektuje.

Jaké zde má vztahy s obyvateli?

V podstatě odpověděla stejně, jako u personálu. Každý člověk je jiný, tím pádem, někdo je vám více sympatický, někdo méně.

Co se jí zde nejvíce líbí? x Nejméně?

Nejvíce se jí na Palatě líbí bydlení a hmotné zajištění. Co se týče stravování, nemůže si vybírat, jelikož má naordinovanou žlučnickovou dietu. Tím, že lidé mají různé chutě, někdy si pochutná více a někdy méně.

Co se týče otázky směřující na to, co se jí líbí nejméně, nechce to příliš rozvádět. Opět říká, že hodně věcí je o lidech a ti, se těžko mění.

Co by si přála do budoucnosti?

Přání má jasné. Nepřeje si už nic. Jediné, co by ráda, je rychle umřít a nikoho neobtěžovat.

Jaké má vztahy s rodinou?

Tím, že ona děti neměla, její rodina je tedy od sestry. Ta měla 4 děti, čili s některými z nich se stýká. Respektive spíše s neteřemi. Jedna je v Praze, takže se stýkají nebo si telefonují. Druhá je v Hradci Králové, ta za ní občas jezdí. Co se týče 3. neteře a 4. synovce, ti bydlí u Karlových Varů a v Kostelci nad Lipnicí, nicméně tyto vztahy se již neudržují.

3. 2 V. K.

ZRAKOVÉ POSTIŽENÍ

Jakou zrakovou vadu má?

Má odumřelou sítnici na pravém oku. Na levé oko vidí dobře.

Od kolika let?

Od 15 let nosila brýle pouze do divadla či biografu, a ty jí vydržely až do 35 let. Na televizi je nosit nemusela. Jednoho dne ji něco spadlo do oka a ona šla na Břevnov k lékaři. Ten ji kompletně vyšetřil. Zjistil, že v pravém oku a později i v levém oku, má šedý zákal. Podstoupila na doporučení kamarádky operaci ve Střešovické nemocnici a prošla i leaserovou léčbou. Zrak se jí zlepšil, čili mohla číst buď s pomocí brýlí nebo s lupou. Ovšem stalo se zhruba před 15 lety, že na dovolené upadla přímo na obličej. Poranila si v nose cévku, kterou museli též operovat. Možná to mělo souvislost, možná ne, ale od té doby se jí na pravém oku zrak rapidně zhoršoval. Přibližně před 5 lety, tedy ve věku 83 let ji zcela odumřela sítnice pravého oka. Co se týče dědičnosti, její babička sice šedý zákal měla, ale rodiče začali nosit brýle až v seniorském věku, a to pouze na čtení.

Jaký to mělo vliv na její život?

Musela se naučit žít s pocitem, že už nikdy neuvidí tak ostře, jak to bývalo dřív. To ji občas přemůže a má, jak říká „brouky v hlavě“. Lékaři jí řekli, že uvidí pouze obzorově.

Jak se vyrovnala s tímto handicapem?

Tím, že špatně viděla, respektive na pravém oku vidí pouze šero, jí nezbylo nic jiného, než se s tím smířit. Musela se s tím vyrovnat, pokud chtěla žít dál.

Jak vnímala reakce okolí?

V podstatě reakce nebyly příliš velké. Tím, že má poškozenou sítnici, tak na první pohled zraková vada není vůbec laickým okem vidět. Tím pádem ani její okolí nepozorovalo její handicap.

Nejhorší situace x nejlepší situace, které se jí staly kvůli ZP?

Za nejlepší situaci považuje fakt, že se dostala do Palaty. A to z důvodu, že po smrti manžela bydlela s dětmi, nicméně tím, že se jí začal zhoršovat zdravotní stav, musela být několikrát hospitalizována. Měla problémy s páteří, obratli a později ji i velmi trápila bolest nohou. Nějaký čas tedy strávila po nemocnicích, a tím pádem následně potřebovala stálou péči. Tudíž 20 let bydlela v domově důchodců v Praze – Vršovicích. Nicméně to není domov s pečovatelskou službou, čili bylo nutné přemístění do zařízení, které by jí mohlo poskytnout tu správnou péči. A právě Palata tímto zařízením je!

Mezi nejhorší situace, které se jí staly kvůli zrakovému postižení uvádí například to, že někdy konkrétní lidi/věci atd. rozezná a někdy naopak nerozezná. Záleží totiž také na počasí, tlaku vzduchu, unavenosti apod.

Co je pro ni úplně nejtěžší?

Říká, že pro ni je nejtěžší odloučení od rodiny. Ale zároveň je šťastná, že na Palatě je. Sami děti ji říkají, že zde „ožila“ a dostala nový elán. Lékaři totiž nepočítali díky jejímu špatnému zdravotnímu stavu, že by mohla chodit. Ona se to přesto znovu naučila. Dále mezi těžké činnosti uvádí, že nemůže číst a koukat na televizi.

Co se jí naopak velmi daří je to, že chodí s chodítkem, ačkoli byla poměrně dlouho na vozíku a nikdo si nemyslel, že by ho opustila. Nadšená je z baletního mistra, který točí lidi na vozíku, jako když tančí. On dochází do Palaty jednou měsíčně. Tenkrát ji požádal o tanec, když ještě seděla a ona mu řekla, co kdybych si stoupla. A opravdu se jí to podařilo! Udělala svých prvních 8 kroků po dlouhé době. Říká, že když tancuje, tak je jak v tranzu.

Co naopak nejlehčí?

Objevila nové činnosti, které nikdy v životě nedělala a netušila, že by něčeho takového byla vůbec schopná. Na ručních pracích si velmi oblíbila modelování obrázků z papíru. To se smotávají malé kusy barevného papíru v kuličky a vyplňují se tím obrysy. Čili

z toho vzniknou velmi hezké útvary, jako je třeba vánoční stromeček, zvíře či zvoneček. To se dá hezky zarámovat a výzdoba interiéru je hotová.

DĚTSTVÍ

Kdy a kde se narodila?

Narodila se v říjnu 1921, v Luštěnicích.

Kde vyrůstala?

Do 10 let vyrůstala v Mladé Boleslavi a od 11 let v Kralupech nad Vltavou.

Do jakých škol chodila? – základní, střední, řemeslo

Základní školu absolvovala v Mladé Boleslavi do již zmíněných 10 let, poté pokračovala na Základní škole v Kralupech nad Vltavou. Tam se také na místním učilišti vyučila dámskou krejčovou. V 50 letech se dala na další řemeslo a to v oboru kuchař/číšník. Školou prošla v Hloubětíně.

Kolik měla sourozenců?

Měla 2 sourozence, a to mladšího bratra a starší sestru.

Jaký byl vztah s rodiči?

Vztah byl výborný, milující a vřelý. To samé přenesla i na své děti, kteří v tom pokračují dodnes.

Jaké byly vztahy s vrstevníky?

Ty označuje za normální, rozuměla si s nimi. Byla velmi veselá, podnikavá dívka.

Jaké měla zájmy?

Chodila do Sokola, jak v Kralupech nad Vltavou tak i v Mladé Boleslavi. V Kralupech byla ale zklamaná, jelikož tento oddíl nebyl příliš šťastný. Nicméně v Mladé Boleslavi byla velmi spokojená. Konaly se tam plesy, cvičilo se na akcích a sletech, takže měla stále mnoho aktivit. V pozdějším věku chtěla do Sokola ve Vršovicích, ale zjistila, že je těhotná. Do té doby byla jejím velkým koníčkem i divadla, která ráda navštěvovala, tak i sama hrála v ochotnickém.

DOSPĚLOST

V jaké oblasti pracovala?

Po škole pracovala v salonu na Dejvické, kde šila. Po válce otěhotněla a 16 let byla doma s dětmi. Když odrostly chtěla jít do práce. Dcera přišla s nabídkou, že v jeslích hledají výpomoc do kuchyně. Nějaký čas tam pouze pomáhala a v 50 letech si tedy dodělala vzdělání v této oblasti. Odešla až v době důchodu, aby mohla dcerám pomáhat s dětmi.

Kdy se vdávala?

Vdávala se ve 23 letech v Kralupech nad Vltavou. Ovšem oddání s manželem byli v Roztokách u Prahy, v Husitském sboru.

Kolik má dětí?

Má 3 děti, a jsou to všechna děvčata.

STÁŘÍ

Jak prožívá stáří se zrakovou vadou?

Nepřipouští si to, bere svůj stav, takový jaký je. Snaží se na zrakový handicap nemyslet. Dokonce tvrdí, že tady nemá být, protože málokdo se dožije takto vysokého věku.

Kdy přišla na Palatu?

V lednu 2009.

Jak dlouho zde je?

Přesně přes 1 rok.

Jaké zde má vztahy s personálem?

Vztahy označuje za výborné, jelikož se snese s každým. Její výhodou je, že se málo mračí a život bere s humorem. Snaží si i z toho „blbého, vybírat míň blbé“. Váží si faktu, že v jejím věku se dostala z tak těžkého stavu, který měla. Tím, že má pevné vazby na děti, kteří z ní mají radost a jsou s ní rádi, tak se pořád na něco těší.

Jaké zde má vztahy s obyvateli?

I ty jsou dobré. Ona je zvyklá každého zdravit, a i když ji ten dotyčný neslyší, přesto pozdraví. Bere každého člověka jako individualitu, čili ho respektuje. V kolektivu je oblíbená a i personál s ní nemám problémy.

Co se jí zde nejvíce líbí? x Nejméně?

Nejvíce oceňuje celé prostředí, jelikož okolí Palaty je krásné. Park je obstarávaný, u rybníčku se nachází sedátko, z něhož může koukat a případně i nakrmit zlatého kapra. Vnitřek budovy vnímá jako pořád čistý a uklízený. O zdejší obyvatele je podle ní postaráno a sestřičky jsou ochotné. Co se týče jídla, to hodnotí poměrně kladně. Někdy jí velmi chutná, někdy zase méně. Tím, že byla zvyklá si celý život vařit, a pak i pracovně v jeslích, má ke kvalitní stravě velmi blízko, což zde se ne vždy podaří.

To, co se jí nelíbí rozvádět nechtěla.

Co by si přála do budoucnosti?

Její velkým přáním je, aby se děti a potažmo i celá rodina měli pořád rádi. Aby se snažili dělat si radost, a ne žádné naschvály. Jedna z jejích dcer se od rodiny odloučila a to jí mrzí.

Jaké má vťahy s rodinou?

Výborné. Děti, vnoučata i pravnoučata za ní chodí každý týden, podle toho, jak se domluví. Slaví společně narozeniny a významné události, jako jsou například Vánoce či Velikonoce. O Štědrý den společně večeřeli.

3. 3 M. S.

ZRAKOVÉ POSTIŽENÍ

Jakou zrakovou vadu má?

V současné době je slepá na obě oči. V roce 1979 prodělala 3 operace levého oka. Lékaři ji během běžné kontroly zjistili glaukom, později i šedý zákal. Při poslední operaci sítnice nevydržela nápor. Před 7 lety oslepla i na pravé oko. U něj byl průběh

téměř totožný. Opět byla na operaci, kde sítnice nevydržela nápor. Během 1 roku přestala vidět. Nerozezná tmou, ani světlo.

Když jí byly 3 roky prodělala nemoc, kterou lékař označil jako zarděnky. Ovšem zarděnky to nebyly, byla to spála. Ta byla známá tím, že po sobě zanechá někde na těle dlouhodobé následky. U ní se začaly opakovat záněty středního ucha. Tím, že byla válka, péče o obyvatelstvo nebyla zcela výborná. Bohužel při zánětech se dříve bubínky nepíchaly, ale nechaly se prasknout. To byla zásadní chyba. Tím, že bubínek praskl, a pak se sám nějakým způsobem zacelil, došlo k jeho poškození (nerovné ploše). Postupně ve škole zjišťovala, že například u diktátů nebo výuce cizího jazyka, hůře slyší.

Jednoho dne měla potíže s krkem a šla tedy na oddělení ORL. Tam ji lékař kompletně prohlédl a zjistil, že má poškozené bubínky. Ihned ji poslal na plastiku. Ovšem průběh nebyl tak hladký a oni si ji v nemocnici hospitalizovali. Prošla různými vyšetřeními, kde se nakonec ukázalo, že za levým uchem má velké ložisko hnisu. Pokud by se operativně hnis neodstranil, mohlo by dojít k zánětu mozkových blan. Nicméně operace nebyla snadná. Byla nutná lokální anestezie, aby pacientka komunikovala s lékařem, prováděla pokyny, které jí říká. Například procvičení mimiky v obličeji, jako je úsměv, šklebení, pokrčení čela apod. Zkrátka, aby se nepoškodily nervy. Tato operace trvala 6 a půl hodiny a lékař ji musel přerušit. Po 3 měsících, šla na dokončení operace. Avšak stalo se to, že ji lékař musel vyoperovat téměř vše, co je součástí sluchového aparátu (kovadlinka, třmínek, atd.). Sama říká, že má ucho jako „průchodák“. Po několika letech ji ucho „otevřeli“ znovu, jelikož ztrácela sluch.

Celkově ji pravé ucho operovali 1 krát a levé 3 krát. Plastika už nešla udělat, takže dostala brýlové naslouchadlo od rakouského výrobce. Nyní na levé ucho neslyší vůbec a na pravém má sluchový aparát. Pokud ho nemá, neslyší ani na něj. Smutné na tom všem je, že je to následek spály, který by se vůbec nemusel stát.

Kombinaci zrakového a sluchového postižení považuje za velmi nepříjemné. Zdůvodňuje to tím, že pokud hůře slyšela, kompenzovala si činností zrakem nebo naopak. Nicméně pokud nevidí a ani neslyší je to velmi těžké. Samozřejmě, že se snaží vypomáhat hmatem, ale ten ve všech situacích nepomůže.

Od kolika let?

Na pravé oko nevidí od 54 let a na levé od 79 let. Co se týče sluchu, ten se zhoršoval od dětství.

Jaký to mělo vliv na její život?

Říká: „Buď to vydržíte nebo to nevydržíte.“ Tím, že měla v životě různé potíže, ať už soukromé, politické nebo pracovní, tak je zvyklá se s nepříznivým osudem tzv. poprat. Neměla sourozence a i nyní je sama, tudíž věděla a stále ví, že se musí spolehnout sama na sebe, a ne na nikoho jiného. Když oslepla bylo to depresivní, takže zastává názor, že kdyby mohla požádat o eutanázii, tak by to udělala. Tím, že nemá možnost odejít z toho světa sama, je tedy odkázaná na to, až umře. Proto by chtěla umřít brzy.

Jak se vyrovnala s tímto handicapem?

Nepřemýšlela o tom. Od mládí ztrácela sluch, čili měla zkušenosti s touto oblastí. Prakticky od útlého dětství měla potíže s ušima, čili ji to připadalo přirozené, normální a věděla, že nemůže čekat zlepšení. Celý život je realista a logik, možná svým způsobem i skeptik. Sama říká, že se dívá na vše reálně a logicky.

Jak vnímala reakce okolí?

Reakce vnímala spíše jako negativní. Výhodou při oslepnutí bylo, že ani ne rok po tom, se nastěhovala na Palatu. Nicméně když dříve řekla někomu, že slyší, ale nerozumí, mysleli si o ní, že je dementní. Je to způsobeno tím, že ona ne všem hlasům dobře rozumí. Některé hlasy identifikuje bez problémů, s jinými má potíže. Což je pro komunikaci zcela zásadní problém. Negativní stránkou je to, že je pořád sama, ve tmě a v tichu. Občas chodí na keramiku či ruční práce, kde vyrábí různé misky, vázy z hlíny, někdy zase pracuje s papírem, atd. Také jezdí s obyvateli Palaty na výlety, třeba jako je jízda parníkem do Troje nebo navštívila již 3 zámky. Přesto je málo lidí, co k ní mají pochopení. Což někdy velmi špatně snáší.

Nejhorší situace x nejlepší situace, které se jí staly kvůli ZP?

Nejlepší situaci si nemůže vybavit.

Nicméně má jednu nejhorší a zcela zásadní. Kdysi docházela do nemocnice Bulovka na kontroly kvůli poškozeným bubínkům. Jedna doktorka ji udělala vyšetření, ze kterého vzešlo, aby týden na to přišla na výplach. Ona se dostavila. Jenže tím, že

byla již slepá, tak nepoznala, že tentokrát ordinuje jiná, zastupující lékařka. Ta ji provedla tak razantní výplach ucha, že jí tlak nenávratně poškodil vnitřní ucho. V tu chvíli spadla ze židle a málem ztratila vědomí. Tím, že už nikoho neměla a nebylo ani svědků, svůj nově získaný stav nemohla řešit.

Co je pro ni úplně nejtěžší?

Za úplně nejtěžší považuje samotu. Smutné je, že musí čekat, jestli si na ni někdo udělá čas a bude mít náladu. Naštěstí se výborně pohybuje, čili velmi ráda chodí. V podstatě chůze je to jediné, co ji drží při životě a baví. Tím, že nezapadá do kolektivu z důvodu sluchového postižení, je 90 % dne sama a vymýšlí si různé činnosti, aby se zabavila. Chodí tedy po chodbách, zpívá si, recituje básničky, které nezapomněla nebo se s terapeutkou učí jídelníček nazpaměť. Posiluje tedy svoji paměť. Hrozně moc ji ubíjí klid, samota a ticho. Bohužel nemůže chodit na místní aktivity, čili je společensky i kulturně mimo dění. Zrakové i sluchové postižení ji odřízlo od světa a udělalo ji zábrany na všech stranách.

Co naopak nejlehčí?

Asi nic. Všechno ztratila. Má jen rádio, které ji zásobuje informacemi. Vymýšlí si práci, aby jí den rychleji ubíhal.

DĚTSTVÍ

Kdy a kde se narodila?

Narodila se v roce 1925, v Praze – Radlicích. Maminka ji porodila doma.

Kde vyrůstala?

Od narození bydlela v Radlicích, ve 3 letech se přestěhovali s rodinou do Košíř. Když jí bylo 14 let opět se stěhovali, a to do Radotína. V dospělém věku, ale jako mladá bydlela v Dejvicích a později v Libni.

Do jakých škol chodila? – základní, střední, řemeslo

Chodila do obecné školy, poté studovala Drtinovo gymnázium na Smíchově. Její tatínek byl úředníkem v poštovní spořitelně, čili se počítalo s tím, že i ona tam po škole nastoupí. Jenže tím, že byla válka, přednost v zaměstnání měly německé dívky. Proto tedy šla studovat další školu a to tentokrát obchodní školu na Smíchově, ve Štefánikově ulici.

Kolik měla sourozenců?

Žádné, protože byla jedináček.

Jaký byl vztah s rodiči?

Označuje ho za výborný.

Jaké byly vztahy s vrstevníky?

Jako malá holka měla převážně kamarádky ze Sokola, školy a ze sousedství. Nicméně nejvíce si rozuměla s chlapci, kteří chodili do Skautu. Ti ji o něm hodně vyprávěli a ona se jim přizpůsobila. Prošla mnoho zaměstnání, tím pádem poznala i mnoho lidí.

Jaké měla zájmy?

Velmi ráda četla, chodila do biografu nebo do divadelního kroužku. V něm i hrála divadlo. Dodnes se zajímá o historii, architekturu. Dlouhé léta byla členem Klubu turistů spolu s manželem, čili navštěvovala hrady, zámky a procestovala republiku. Její vášní je pěší turistika. Ještě v 76 letech se zúčastňovala i 20 km pochodů. Také ráda plavala, ale bylo to pro ni namáhavé, jelikož musela mít hlavu nahoru, aby jí do uší nenatekla voda a ona se nezačala topit. Hrála též rekreačně například ping pong, odbíjenou a také moc ráda tančila. Navštěvovala Sokol, což ji obohacovalo.

Nikomu se nevnučuje, ale strašně ráda chodí, například po Smíchově, ale samozřejmě s doprovodem. Právě pohyb je to zásadní, co jí schází. Každý den poslouchá rádio, jelikož ji zajímá snad všechno, od politiky přes medicínu až po umění. Svůj den začíná ranním cvičením, jelikož má problémy s krční páteří, což bylo způsobeno sedavým zaměstnáním. Taktéž nesmí kvůli tlakům do hlavy a závratím dělat prudké pohyby.

DOSPĚLOST

V jaké oblasti pracovala?

Jak už bylo zmíněno pracovala v mnoho odvětvích a oblastech. Sama říká, že snad dělala a prošla úplně vším. Její životní etapy byly též ovlivněny politickou mocí. Jmenuje tedy alespoň některá zaměstnání jako byl Svaz invalidů, fabriky, výzkumy, peněžnictví, ať už ve Spořitelně, tak i bance, dále v Motokovu, Motorpalu, ale i na tehdejších osídlovacím úřadě aj. Pracovala jak v dílně, tak i v kanceláři, ba dokonce i

prodávala nemovitosti a movitosti. Bydlela díky těmto zaměstnáním jak v Praze, tak ale i v Teplicích nebo Plzni.

Kdy se vdávala?

Poprvé se vdávala v 26 letech. Její muž byl o 11 let starší a měl 2 syny. Po 5 letech se manželství rozpadlo a oni se rozvedli. Následujících 9 let byla sama.

Poté se vdala podruhé a toto manželství označuje jako její nejkrásnější období. Ji už bylo 41 let a její manžel zemřel ještě než byl v důchodovém věku. Vzpomíná, že tento druhý manžel i její maminka podstoupili eutanázii, proto k ní má i z tohoto důvodu poměrně pozitivní vztah.

Kolik má dětí?

Vlastní děti nikdy neměla, ale z prvního manželství vyvdala 2 kluky. Čili zkušenosti s výchovou a životem dětí má.

STÁŘÍ

Kdy přišla na Palatu?

Poprvé o Palatě slyšela zhruba v 10 letech, kdy šli s tatínkem ven na procházku. On měl právě na Palatě známého zahradníka, a tak ho šli pozdravit. Vyprávěl ji, že existují lidé, co mají zrakové postižení a právě pro ně je Palata nebo také Klárův ústav připraven.

Nicméně ona v seniorském věku bydlela v domově s pečovatelskou službou, ale tím, že se její stav rapidně zhoršoval, byla nutná změna. Ředitelka tohoto domova poslala na Palatu žádost, zda by u nich nemohla být ubytována. Žádost prošla všemi administrativními úkony a ona mohla nastoupit. Psal se rok 2004.

Jak dlouho zde je?

Od října 2004, takže to vychází na 5 a půl roku.

Jaké zde má vztahy s personálem?

Nemůže si stěžovat. Bere svoji situaci, takovou jaká je. Ovšem tím, že pracovala dlouhá léta v Lormu, tak zná detailně, jakým způsobem by se mělo pracovat a komunikovat s lidmi buď se zrakovým nebo sluchovým postižením. Podle jejího názoru, někteří zaměstnanci Palaty nejspíš neprošli nebo nevystudovali obor, jak těmto lidem pomáhat.

Což nepovažuje za jejich chybu, ale vnímá tento fakt. Jak říká, je celoživotní realista a logik, čili spíše je připravená na nejhorší a tím pádem, jí naopak mnoho situací mile překvapí. Co se týče stravování je zvyklá jíst všechno, ale jako kterýkoliv jiný člověk nemá určitá jídla ráda. Porce hodnotí jako velké, někdy až zbytečně. Což je samozřejmě pozitivní.

Jaké zde má vztahy s obyvateli?

O nich mluví ne příliš vesele. Říká o sobě, že je tu jako divná osoba, která je jednak hluchá a zároveň slepá. Čímž může na své okolí působit jako divná ženská. Nicméně tím, že s ostatními obyvateli zas tak často do styku nepřijde, těžko tuto situaci může hodnotit. Bohužel se nemůže díky sluchovému postižení zúčastňovat aktivit, které zdejší obyvatele k sobě přimkne a sblíží.

Co se jí zde nejvíce líbí? x Nejméně?

Zcela upřímně a na rovinu říká, že se jí na Palatě nelíbí. Pokud by totiž neměla svá postižení, tak by zde nebyla. Díky nim i přišla o svůj majetek a cítí se jako tzv. bezdomovec. Co se týče ubytování, má například koupelnu a sociální zařízení vedle na chodbě, což obvykle nebývá. Má například obavy, co bude dělat, pokud by jí nohy přestaly sloužit.

O pozitivěch se nezmiňuje.

Co by si přála do budoucnosti?

Jediné její přání je brzy umřít. Nemá pro koho žít, nemá se na koho těšit a nemá ani své zázemí v podobě rodiny. Navíc se její zdravotní stav nemůže zlepšit.

3. 4 SHRUTÍ KAZUISTIK

Jak jsem se na začátku této kapitoly zmínila, klientky Palaty jsem záměrně vybírala naprosto odlišné, aby se projevil změny v pohledu na život a jeho situace. Myslím si, že tento záměr se mi podařil.

U první klientky, která je od dětství nevidomá, je více než patrné, že svůj život prožila naplno a snažila se svůj úděl překonat. Tím, že jí slepota provází od nízkého

věku a neměla relativně možnost srovnání s lidmi, kteří viděli větší část života, je tudíž její svět zcela jiný. Velmi na ni oceňuji neustále pozitivní nadhled, životní veselost a řešení jen opravdu vážných situací.

Druhá klientka ke svému postižení přišla de facto až v seniorském věku. Tím pádem její předchozí život byl zcela nepoznamenán zrakovým handicapem. Tím, že v době, kdy už byla v důchodovém věku, jí začaly poměrně vážné zdravotní potíže, naučila se proti nim bojovat. Dokonce podle předpovědi lékařů, neměla příliš velkou naději na dlouhý život. Naštěstí vydržela, překonala svým způsobem sama sebe a začala novou etapu života. Do cesty ji přišla zraková vada, která ji částečně omezuje. Přesto z ní cítí odhodlání plně žít, užívat si radosti každého dne a těšit se na zážitky, které ji čekají.

Třetí dotazovaná žena měla svůj život velmi těžký. Při jejím vyprávění mi bylo velmi smutno a sama sebe jsem se ptala, jak je vůbec možné, že někdo může mít tolik smůly či neštěstí. Nejenom, že od dětství postupně ztrácela sluch, ale i v pozdějším věku ztrácela zrak. Sama si nedovedu představit, jak bych se s tímto údělem vyrovnala. Jak říká, pokud má člověk nefunkční jeden smysl, dalším si ho může kompenzovat. Ale při téměř celkové ztrátě zraku i sluchu, je plynulost života značně omezena.

Neměla ani rodinu, která by jí ve stáří byla podporou. Po setkání s touto paní jsem byla několik dní pouze myšlenkami u ní. Nikdy předtím jsem se s takovým člověkem nesetkala. Sama říká, že si připadá díky hluchoslepotě jako ve vězení. Ovšem nemůžu říci, že by na mě působila pouze negativně. Její povídání bylo velmi milé a jako člověk ve mně zanechal příjemný dojem.

Je třeba si uvědomit, že s přibývajícimi roky nastávají i životní změny. Člověk se mění, jak duševně, tak i fyzicky. Obě tyto stránky bohužel bývají velmi zatíženy. Z toho plyne několik souvislostí. Jednou z nich a velmi podstatnou je volný čas. Tím, že senior již nemá pevnou pracovní dobu, tudíž pevný režim či náplň dne, může docházet k situacím, kdy se tento člověk velmi nudí. Z toho může postupně vyplývat například špatná nálada, negativní postoj ke světu, kritizování svého okolí či razantní změny v charakteru. Proto by se i starším lidem měla věnovat pozornost, a to hlavně ta aktivní, kterou mají možnost vnímat. Proto si myslím, že pokud se navýší volnočasové aktivity každého jedince ve společnosti, mnoho nepříjemných událostí a činností bude

zažehnáno. Dále považuji za též velmi podstatné, zaměřit se na individuální přístup. Ať už se obracím k výše uvedeným kasuistikám, tak i k ostatním lidem v období stáří, je více než jasné, že tito lidé potřebují takový přístup, který jim bude uspokojovat potřeby. Naplněním životních cílů a představ či zaopatření základních životních služeb, by mělo být samozřejmostí. Bohužel ne každý člověk má to štěstí. Každý z nás by se měl zamyslet nad osudem a smyslem starých lidí, které má ve svém okolí. Protože jediné empatií a pochopením jejich činů, můžeme pomáhat. Proto se nemůžeme ani divit, že více jak polovina seniorů v České republice trpí depresemi. Tuto skutečnost považuji za velmi nešťastnou, jelikož si myslím, že stáří či důchodový věk by měl být krásným a především odpočinkovým obdobím života. Člověk by si měl užívat volných chvil, možná i dohnat co nestihl, když byl v produktivním věku a radovat se z každodenních situací. Nezapomínejme tedy na ty, kterým ještě můžeme zpříjemnit den.

Díky těmto příběhům a i dalším, se kterými jsem se setkala mě ovlivnily. Uvědomila jsem si totiž, jak zbytečné a malicherné situace řeším já, ale i zdraví lidé. Dokud člověk nezažije opravdu něco velmi zásadního, co by narušilo jeho život a to naprosto komplexně, pak si myslím, že by jsme měli nahlížet na svůj život z úplně jiného úhlu.

Velmi si vážím těchto žen, děkuji za jejich čas a ochotu, kterou mi věnovaly a můžu na rovinu říci, že mě jejich osud ovlivnil a hlavně donutil přemýšlet o svém životě zcela jinak.

ZÁVĚR

Bakalářskou práci jsem úmyslně rozvrhla do několika, již zmíněných částí.

V první části jsem se věnovala historii Palaty, kterou jsem pojala jako návrat do počátků péče o zrakově postižené. Zmiňuji se tam o prvních krocích, které vedly k založení tehdejšího ústavu, ať už se jedná pozemek, finance, zakládací listiny, ale i personál, chovance, atd. Poté plynule navazuji na dobu válečnou, kdy ústav prošel mnoha změnami, právě v důsledku ničivých událostí. Ke konci se přibližuji do nedávné minulosti, jelikož v době Československa se vystřídalo několik režimů, jež ovládaly i Palatu.

Část o současnosti domova pro zrakově postižené jsem pojala jako průřez celým domovem. Ukazuji co má Palata za cíl, jaké uchazeče přijímá, jakým způsobem personál pracuje s jednotlivými klienty podle druhu postižení, jaké mají nadstandardní aktivity, kolik obyvatel domov pojme, jaká je skladba personálu či co všechno v areálu nalezneme. Dále jsem se zaměřila na rekonstrukci Palaty. Jak jsem se již zmínila, byla to zcela zásadní proměna, která pomohla všem zúčastněným stranám. Tuto kapitolu popisují od počátku myšlenky rekonstrukce až po její vlastní realizaci.

Poslední část, věnovaná kazuistikám byla pro mě asi úplně nejzajímavější a nejvíce mě zasáhla. Osobní a individuální přístup preferuji. Proto jsem byla mile potěšena, že při výběru třech vyvolených klientek nevznikly žádné potíže. Troufám si tvrdit, že tuto zkušenost si budu pamatovat po celý život.

Považuji tuto práci za komplexní a ucelený přehled o Domově pro zrakově postižené Palata. Ať už se jedná o její minulost, která je stručně a systematicky popsána, tak i o současnost, jež promítá aktuální režim. Obohacení kazuistik přispívá k obrazu, jaký typ klientů se může na Palatě vyskytovat.

Po celou dobu tvorby práce jsem čerpala, jak osobně z vlastní praxe, tak i z dostupných materiálů, které jsou uvedeny v seznamu zdrojů. Nejvíce si cením individuálních rozhovorů s klienty i personálem.

Jsem ráda, že jsem si vybrala z oboru speciální pedagogiky právě oftalmopedii a konkrétně toto téma. Při sestavování bakalářské práce jsem měla a stále mám pocit, že mě téma baví, dostávám nové informace, získávám další zkušenosti, a že jsem se sama vnitřně dostala zase o kus dopředu. Pro mě osobně to byla velká zkušenost, které si velmi vážím.

SEZNAM LITERATURY

- Elger, L.: Aby mládí nikdy neskončilo. Praha, SZN 1961.
- Finková, D., Ludíková, L. a Růžičková, V.: Speciální pedagogika osob se zrakovým postižením. Olomouc, UP 2007.
- Janečková, H. a Vacková, M.: Reminiscence. Využití vzpomínek při práci se seniory. Praha, Portál 2010.
- Jesenský, J. a Pfeiffer, J.: Uvedení do rehabilitace. Praha, FV SI 1987.
- Jesenský, J.: Tyflopédické minimum a základy komplexního zabezpečení zrakově postižených. Praha, FV SI 1988.
- Jesenský, J.: Prostor pro integraci. Praha, Comenia Consult 1993.
- Kos, B. a Wálová, Z.: Kondiční gymnastika. Praha, SPN 1977.
- Květoňová, L. a kol.: Oftalmopedie. Brno, Paido 2007.
- Müller, O.: Terapie ve speciální pedagogice. Olomouc, UP 2005.
- Nerandžič, Z.: Animoterapie aneb Jak nás zvířata umí léčit. Praha, Albatros 2006.
- Pipeková, J. a Vítková, M.: Terapie ve speciálně pedagogické péči. Brno, Paido 2001.
- Rokyta R. a kol.: Rehabilitační metoda Ludmily Mojžíšové, očima fyziologa. Praha, LF UK 1992.
- Říčan, P.: Cesta životem. Praha, Portál 2004.
- Samuel, D.: Paměť. Jak ji používáme, ztrácíme a můžeme zlepšit. Havlíčkův Brod, Grada 2002.
- Smýkal, J.: Tyflopédické kalendárium. Brno, ČUNS 1995.
- Šicková-Fabrice, J.: Základy artherapie. Praha, Portál 2002.
- Zeman, M.: Příběh Palaty. Praha, Mascom 2008.
- Wiener, P.: Základy komunikace se zrakově postiženými. Praha, VIOD 2007.
- Wiener, P. a kol.: Praktická výchova zrakově postižených. Praha, UK 2006.
- Wiener, P. a Rucká, R.: Terapie zrakového handicapu. Praha, IRZP UK FHS 2006.

INTERNETOVÉ ZDROJE

www.palata.cz

<http://slovník-cizich-slov.abz.cz>

SEZNAM PŘÍLOH

1) Návrh budovy Francisco – Josephinum. Výroční zpráva za rok 2004, s. 4.

2) Budova Palaty. Výroční zpráva za rok 2008, s. 2.

3) Jezírko před hlavním vchodem do Palaty. Výroční zpráva za rok 2007, s. 5.

4) Vnitřní část Palaty. Výroční zpráva za rok 2008, s. 3.

5) Vchod do budovy Palata s jezírkem. Výroční zpráva za rok 2008, s. 2.